

DALTONHANDBOEK

Versie oktober 2018

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	3
2.	Voor wie is dit document geschreven.....	4
3.	Relatie met andere beleidsstukken - kompascoers	5
4.	Waarom daltononderwijs.....	6
5.	Covey: De 7 eigenschappen van effectief leiderschap	9
6.	Dalton in de praktijk	12
6.1	Dagkleuren	12
6.2	Dagritmepakket / Dagplanning	13
6.3	Symbolen.....	14
6.5	De taak – de hele dag dalton	16
6.6	Takenbord kleuters.....	20
6.7	(Zelf-)correctie	22
6.8	Keuzewerk.....	23
6.9	Uitgestelde aandacht	24
6.10	Samenwerken	26
6.11	Materialen.....	27
6.12	Werkplekken - deuren open	28
6.13	De kring.....	29
6.14	Zorg voor klas, school en schoolomgeving.....	30
7.	DaltonDummy	31
8.	Informatie en Rapportage	32
9.	Het dalton-meerjarig-ontwikkelingsplan	33
10.	Bijlagen.....	36

1. Inleiding

Berucht zijn ze, de mappen met "belangrijke zaken" die in de scholen staan te verstoffen in kasten en op boekenplanken...

Toch durven wij het aan om een daltonhandboek samen te stellen.

Niet omdat de Rijksoverheid, het schoolbestuur of een andere instantie dat van ons vraagt, maar omdat we dat zelf willen.

In dit daltonhandboek staat beschreven hoe het onderwijsteam van openbare daltonbasisschool De Ontdekking in Almere het daltononderwijs gestalte geeft. Niet omdat het moet, maar omdat het team daar trots op is en om te bewaken dat gemaakte afspraken levend blijven binnen de school.

Dit handboek is voor onze school een belangrijk document. Voor alle nieuwe medewerkers geeft dit handboek richting en houvast.

De afgelopen 6 jaar is onze school gegroeid van rond de 300 leerlingen naar rond de 900 leerlingen aan het eind van het schooljaar. Hiermee hebben we de grens bereikt als het gaat om groei. Er gaan maatregelen genomen worden om de instroom te beperken.

Natuurlijk gaat het er niet om of alles uiteindelijk mooi is opgeschreven.

Nee, het gaat erom hoe er dagelijks met de kinderen op school wordt gewerkt.

Daarom zal dit een zich ontwikkelend document zijn, want de praktijk is soms weerbarstig (bijvoorbeeld door de groei) en het onderwijs ontwikkelt zich, waardoor je je werkwijze moet aanpassen.

Wij hopen dan ook dat dit document ieder jaar verandert en dat het daardoor steeds interessant blijft voor de mensen die ermee moeten werken.

Namens het onderwijzend personeel van De Ontdekking,

Stieneke Eykelkamp en Guido Eykelkamp (daltoncoördinatoren)

Hubert Vrind en Hans van Kooten (directie)

2. Voor wie is dit document geschreven

Misschien is het goed om eerst te vertellen hoe dit plan tot stand is gekomen.

Al sinds de opening van De Ontdekking in 2004 wordt er gewerkt volgens de daltonprincipes.

Het team onderkent hiermee dat deze principes belangrijk zijn voor het functioneren van kinderen en volwassenen in de samenleving.

Een team van enthousiaste leerkrachten bouwt de school op en naarmate de school groter wordt, groeit ook het aantal mensen dat er werkt. Het is dus belangrijk dat alle nieuwe mensen worden opgevangen en ingewerkt door het zittende personeel. Dit gebeurt onder de verantwoordelijkheid en sturing van de daltoncoördinatoren en de directie. Zeker op het gebied van de daltonontwikkeling ligt de verantwoordelijkheid laag in de organisatie. Samen dragen we zorg voor optimaal (dalton-)onderwijs.

De behoefte wordt gevoeld om afgesproken zaken op papier te zetten. Op deze wijze is het goed over te dragen aan nieuwe collega's en is het een instrument dat kan dienen om de cultuur van de school te bewaken.

Iedereen die op De Ontdekking werkt beschikt over het daltoncertificaat of gaat de cursus volgen voor het behalen van dit certificaat. Dit schooljaar (2017-2018) hebben 7 collega's de cursus bij Saxion gevolgd. Komend schooljaar (2018-2019) gaan er 17 collega's naar de cursus.

Dit daltonboekhandboek is geschreven voor:

- ❖ de leerkrachten en het overige personeel van de school en
- ❖ ouders die overwegen hun kind aan te melden als leerling op De Ontdekking

Verder is dit document interessant voor instanties die zich op de hoogte willen stellen van de werkwijze van de school. Te denken valt aan:

- ❖ de onderwijsinspectie,
- ❖ visiteurs van de Nederlandse Dalton Vereniging,
- ❖ het schoolbestuur
- ❖ eventueel andere (dalton-)basisscholen en
- ❖ het voortgezet onderwijs.

3. Relatie met andere beleidsstukken – kompaskoers (o.a. The big Picture)

Het schoolplan (jaarplan)

Iedere Nederlandse school heeft een schoolplan, waarin uitgebreid wordt verwoord hoe er wordt gewerkt, waarom er zo wordt gewerkt, welke materialen daarbij worden gebruikt en wat de ontwikkelingsplannen voor een periode van vier schooljaren zijn.

De reikwijdte van het schoolplan is daarmee groter dan die van het plan dat nu voor u ligt.

In dit daltonhandboek worden voornamelijk de praktische afspraken beschreven die binnen het onderwijsteam zijn gemaakt om ervoor te zorgen dat onze school een daltonschool is en blijft.

De informatiegids

Ouders die overwegen hun kind aan te melden op De Ontdekking krijgen de informatiegids.

Daarnaast kunnen alle ouders die een kind op De Ontdekking hebben aan het begin van het schooljaar een recent exemplaar ophalen op school of downloaden via de site. Via de nieuwsbrief wordt aangegeven dat de nieuwe versie op school klaarligt.

In deze gids staat veel praktische informatie voor ouders, maar er wordt ook in uitgelegd wat daltononderwijs inhoudt.

Er is echter beperkte ruimte om over dit onderwerp uit te weiden. Het blijft bij een uiteenzetting op hoofdpunten.

Wie door de tekst in de informatiegids geïnteresseerd is geraakt in het daltononderwijs en meer gedetailleerd wil weten hoe er in de praktijk mee wordt gewerkt, kan verdieping vinden in dit daltonhandboek, het handboek De Ontdekking en het handboek Stagiaires.

Zorgplan

In het zorgplan is vastgelegd hoe we de zorg voor leerlingen organiseren. Zorg gaat onder andere over “ruimte bieden, grenzen stellen” en de wijze waarop we onze zorgplannen, handelingsplannen en instructie verzorgen. Hierbij wordt een duidelijk beroep gedaan op de vaardigheden die binnen dalton centraal staan.

Eigenaarschap, high performance en “the leader in me” – (Covey)

De afgelopen jaren is ons onderwijs op De Ontdekking sterk beïnvloed door het gedachtengoed van: Fullan en Hargreaves (High Performance), Sinek (cirkel van invloed en betrokkenheid en leiderschap), Weggeman (leiding geven aan professionals), Marzano (werken met data) en Covey (7 gewoontes).

Direct raakvlak met dalton is dat de kwaliteit van een ieder binnen de school centraal staat, er gedeeld leiderschap is, je gebruik maakt van een aanpak die in de praktijk zijn gelijk heeft bewezen, veel aandacht voor reflectie/feedback en de urgentie om doorlopend in ontwikkeling te zijn. Centraal staat “eigenaarschap”.

Een ieder is eigenaar van zijn/haar eigen ontwikkeling.

Beleidsstukken staan niet op zichzelf, maar maken deel uit van het grote geheel. Ook dit handboek is onderdeel van het grote geheel. Op onze school spreken we dan over:

Kompaskoers De Ontdekking

4. Waarom daltononderwijs

Op onze school wordt daltononderwijs gegeven, omdat onze leerkrachten een visie hebben op hoe je als (volwassen) mens in deze veranderende maatschappij zou moeten functioneren (“Mensen zonder vrees”). Deze visie is terug te vinden in de manier waarop wij **omgaan** met kinderen en de manier waarop wij **onderwijs** geven.

Zonder al te theoretisch te worden, willen we die visie in dit hoofdstuk kort toelichten en zetten naast de algemene uitgangspunten van het daltononderwijs.

Daltononderwijs kan worden samengevat in de volgende zes kenmerken:

1. **Vrijheid in gebondenheid, verantwoordelijkheid en vertrouwen.** Vrijheid en verantwoordelijkheid zijn twee kanten van dezelfde medaille. Het een kan niet zonder het ander. Wij zien een mens / kind als een persoon die zelf mag en kan kiezen en die voor de gevolgen van zijn keuzes ook zelf de verantwoordelijkheid draagt. Daarom leren de kinderen bij ons (deels) zelf plannen en keuzes maken. Een belangrijk onderdeel dat hierbij een grote rol speelt is **vertrouwen** krijgen (van de leerkracht).
2. **Zelfstandigheid.** Zelfstandigheid kan alleen gedijen als kinderen voldoende vrijheid en verantwoordelijkheid wordt geboden. Dat betekent dat wij de kinderen ruimte geven om taken zelf te doen.
3. **Samenwerken.** Overall in het leven zal blijken dat een mens ondanks zijn vrijheid en zelfstandigheid, niet zonder zijn medemens kan. Een medemens om te steunen en om steun van te krijgen. En een medemens ook, die de grens van de persoonlijke vrijheid mede bepaalt. De grens van de individuele vrijheid wordt altijd gevormd door de vrijheid van de ander. Daarom is het kunnen samenwerken een belangrijke vaardigheid voor het goed kunnen functioneren als mens. Op onze school is dat te zien aan de vanzelfsprekendheid waarmee kinderen samenwerken en het gebruik van coöperatieve werkvormen door de leerkracht.
4. **Effectiviteit/ doelmatigheid.** Ons daltononderwijs is gericht op een effectieve inzet van tijd, menskracht en middelen. Een taak, als drager van de te leren vaardigheden en kennis, biedt optimaal gelegenheid om tot een doelmatige inrichting te komen. Een taak op maat houdt een leerling doelmatig en functioneel bezig. Vandaar dat wij de kinderen bewust maken van het ‘waarom’ van een opdracht.
5. **Reflectie.** Iedere leerkracht en leerling op een daltonschool reflecteert op zijn/ haar handelen. Door elkaar feedback te geven/ met elkaar in gesprek te gaan, wordt de reflectie effectiever en wordt degene die reflecteert nog meer eigenaar van zijn/ haar persoonlijke ontwikkeling op welk gebied dan ook. Het reflecteren is een dagelijks terugkerend aspect.
6. **Borging.** Wij zijn als daltonschool een lerende organisatie, die haar leerkrachten ondersteunt bij het zich permanent scholen en bij het experimenteren in en reflecteren op de praktijk. Teamleren heeft op een daltonschool hoge prioriteit. De verantwoordelijkheid voor de daltongedachte ligt in ons team. Wij borgen de kernwaarden door middel van planmatige zelfevaluatie en visitatie geïnitieerd door de daltoncoördinatoren.

Rollen waarop de school voorbereidt**Het kind in het vervolgonderwijs**

De ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs doen een steeds groter beroep op de zelfstandigheid en het verantwoordelijkheidsgevoel van de kinderen. Zij zullen ook steeds vaker projecten en studieopdrachten krijgen waarbij je niet individueel, maar samen met medescholieren taken moet uitwerken.

In het hoger onderwijs is deze manier van werken al veel langer gebruikelijk.

De volwassene als beroepsbeoefenaar

Beroepen waarbij je in je eentje werkt en alleen maar moet doen wat de baas je opdraagt, komen nauwelijks (meer) voor.

In de meeste beroepen in onze moderne, westerse kennismaatschappij worden initiatief, verantwoordelijkheidsgevoel en creativiteit verwacht. Vaak zal er moeten worden overlegd met collega's, met opdrachtgevers en met diverse instanties.

Zowel zelfstandigheid als het goed kunnen samenwerken zijn daarbij essentieel.

De volwassene als medeburger

De maatschappij is gebaat bij mensen die zich actief inzetten voor de samenleving: mensen die zich verantwoordelijk voelen voor hun medemens en daarom bijvoorbeeld vrijwilligerswerk willen doen, mensen die geëngageerd zijn en willen deelnemen aan de democratische processen in de samenleving en mensen die oog hebben voor de noden van hun medemensen.

Hier staan we voor

De thema's vrijheid / verantwoordelijkheid, zelfstandigheid, samenwerken effectiviteit/doelmatigheid, reflectie en borging worden door alle daltonbasisscholen onderschreven, maar de uitwerking verschilt. Dit geldt ook voor onze school.

Op school leren we de kinderen om deze vaardigheden te ontwikkelen en kunnen ze ermee experimenteren. Hierdoor worden ze goed voorbereid op hun volwassen leven en hun functioneren in het voortgezet onderwijs. In het onderstaande overzicht staat omschreven welke accenten wij op De Ontdekking willen aanbrengen.

1. De basis van al ons handelen moet zijn gericht op het creëren van een pedagogisch klimaat waarin de sociale en emotionele veiligheid voor het kind gewaarborgd worden.
2. In de dagelijkse activiteiten loopt als een rode draad het ontwikkelen van waardenbesef en oordeelsvermogen. Kinderen leren elkaar respecteren (relatie met Kanjertraining).
3. Er wordt rekening gehouden met verschillen tussen leerlingen. Hiervoor is het nodig de ontwikkeling van het kind goed in de gaten te houden. Het betreft hier niet alleen verschillen in cognitieve vaardigheden, maar ook verschillen in bijvoorbeeld belangstelling, werkhouding creativiteit en persoonlijkheid.
4. Vrijheid betekent voor ons, dat de leerkracht een deel van de verantwoordelijkheid voor het leren bij het kind legt. Essentieel hierbij is het feedback geven aan en het begeleiden van het kind.
5. Er wordt zoveel mogelijk les gegeven vanuit concrete leefsituaties.
6. Kinderen moeten leren allerlei informatiebronnen te hanteren en te beoordelen.
7. Er wordt gestreefd naar een grote variatie in werkvormen en materialen.

Kenmerken van onze school in trefwoorden

De goede daltonschool die wij willen zijn, kenmerkt zich vooral door:

1. een goed pedagogisch klimaat
2. een rode draad, qua werkwijze, door de school
3. werken met week/dagtaken en het plan/keuzebord in groep 1-2
4. de rol van het keuzewerk
5. uitgestelde aandacht
6. op een goede manier samenwerken (zowel in de taak als daarbuiten)
7. coöperatief leren
8. een differentiatie-model (leerwegen)
9. respect voor de omgeving (huishoudelijk takenbord)
10. het gebruik van dagkleuren
11. een samenwerkend team (leren van elkaar, opvattingen delen, intervisie)
12. ook eisen stellen / ter verantwoording roepen
13. iedere week een ander maatje (binnen de eigen groep)
14. tutor voor iedere nieuwe leerling
15. een aantal keer per jaar vindt er een activiteit plaats met schoolmaatjes (1-8 door elkaar)
16. het werken met (A).D.I.M.
17. activerende leeromgeving in de klas. (de "A" van "activerend")
18. Vanaf groep 3 neemt de leerling deel aan het rapportgesprek

De hier genoemde onderwerpen zijn voor een deel uitgewerkt en beschreven in dit daltonhandboek. Het werken met handelingswijzers is in ontwikkeling.

Ook wat hier is vastgelegd, zal regelmatig onderwerp van bespreking zijn en blijven. En zo hoort het ook. Onderwijs en dus ook onze school is nooit af.

De leerkracht

Het daltononderwijs van een school laat zich maar voor een deel vastleggen in afspraken.

Het belangrijkste op De Ontdekking is en blijft altijd de persoon van de leerkracht. Deze heeft "Dalton tussen de oren zitten". De leerkracht heeft een bepaalde houding ten opzichte van kinderen en ten opzichte van het onderwijs.

Een houding die zich kenmerkt door het creëren van een betekenisvolle leeromgeving waarin we kinderen eigenaar maken van hun eigen ontwikkeling. We stimuleren de kinderen om zelf na te denken over problemen. Het betekent oog hebben voor werkvormen die samenwerking bevorderen. De leerkracht zal hier en daar een stapje terug doen om kinderen de gelegenheid te bieden om zelf verantwoordelijkheid te dragen. De leerlingen worden zoveel mogelijk gestimuleerd in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid. Daltononderwijs maakt de kinderen bewust van het waarom van het onderwijs. Daarnaast vinden wij het op De Ontdekking heel belangrijk dat een ieder respectvol met elkaar omgaat.

De persoon van de leerkracht is het hart van ons (dalton)onderwijs.

Het team

Vanuit de daltonoptiek gezien, opereert een leerkracht per definitie niet solistisch. Hij/zij functioneert in een team.

Binnen ons team inspireren en ondersteunen wij elkaar en in teambijeenkomsten wordt de ontwikkeling van onze school vormgegeven en geborgd.

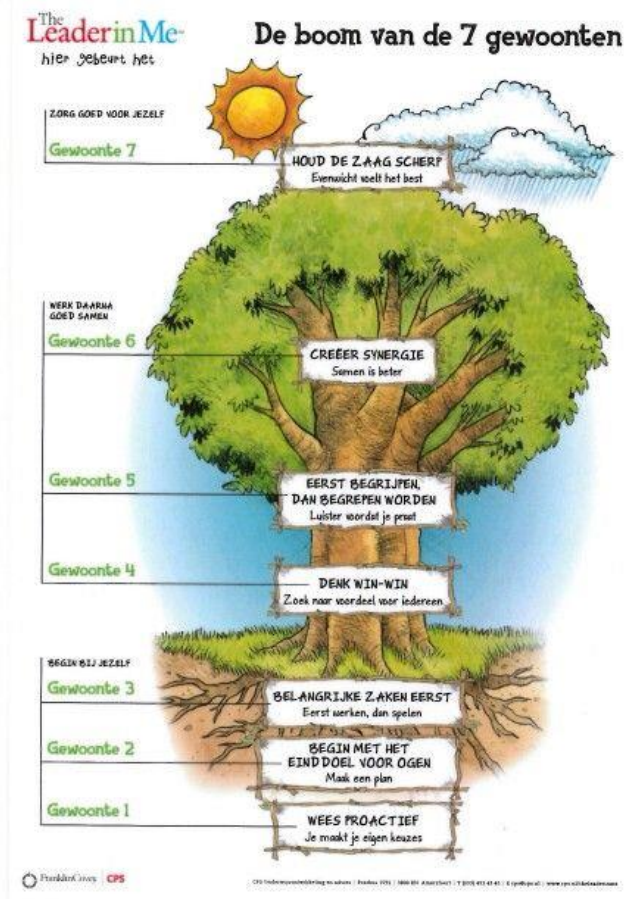
Daarom: daltononderwijs.

5. Covey: De 7 eigenschappen van effectief leiderschap

In 2016 hebben de directie en een aantal leerkrachten van De Ontdekking deelgenomen aan een cursus 'De 7 eigenschappen van effectief leiderschap' (Stephen Covey, 1989). De deelnemende leerkrachten vormden daarna ook het Covey-inspiratieteam. Hun taak was om de andere leerkrachten te informeren over het nut van deze eigenschappen voor onze daltonschool en gezamenlijk zorgen voor de overdracht naar leerlingen en ouders.

Nadat de ideeën uit zijn boek 'De 7 eigenschappen van effectief leiderschap' werden toegepast op een Amerikaanse basisschool, schreef Covey het boek 'The Leader in Me' (2008), waarin het proces werd beschreven om persoonlijk leiderschap in het onderwijs toe te passen.

De eigenschappen/gewoonten van Covey en de pijlers van het daltononderwijs sluiten goed op elkaar aan. De eerste drie gewoonten gaan over jezelf. Het zijn de wortels die ervoor kunnen zorgen dat je niet omvalt. Gewoonte 4, 5 en 6 vormen de stam: het is jouw verbinding met anderen. En als je goed voor jezelf zorgt, kan je kruin zich goed ontwikkelen. Daarvoor is balans nodig (fysiek, mentaal, sociaal-emotioneel, spiritueel).

Gewoonte 1: Wees proactief. Je maakt je eigen keuzes

Hierin komen de daltonpijlers *zelfstandigheid*, *verantwoordelijkheid* en *reflectie* duidelijk naar voren. Ik denk, ik kies, ik doe en ik kijk terug.

Gewoonte 2: Begin met het einddoel voor ogen. Maak een plan

Ook hier komen *zelfstandigheid* en *verantwoordelijkheid* naar voren.

Gewoonte 3: Belangrijke zaken eerst. Eerst werken dan spelen

Effectiviteit is belangrijk: wat moet ik doen om mijn doel te halen? Ik laat mij niet van mijn plan brengen.

Gewoonte 4: Denk win-win. Zoek naar voordeel voor iedereen

Hier is *samenwerking* belangrijk. Ik wil wat goed is voor mij, maar ook goed voor jou. Daarbij moet je soms compromissen sluiten.

Gewoonte 5: Eerst begrijpen, dan begrepen worden. Luister voordat je praat

Wederom de daltonpijler *samenwerking*. Ik wil niet alleen de woorden van de ander horen en begrijpen, maar ook zijn gevoel.

Gewoonte 6: Creëer synergie. Samen is beter

Ook bij deze eigenschap draait het om *samenwerking*. Als we gebruik maken van elkaars talenten, kunnen we meer bereiken (interactief afhankelijk leren).

Gewoonte 7: Houd de zaag scherp. Evenwicht voelt het best

Vernieuw/ontwikkel jezelf voortdurend. Zorg goed voor jezelf. De daltonpijlers die hierbij passen zijn *verantwoordelijkheid* (in dit geval voor je eigen welzijn) en *effectiviteit* (als ik zorg voor balans, kan ik daarna meer aan).

De Ontdekking is geen Covey-school, maar op de eerste plaats een daltonschool. Het gedachtengoed van Stephen Covey is ondersteunend aan ons daltononderwijs. We maken gebruik van zelf-ontwikkelde materialen (posters met een motto). Deze posters zijn nog in ontwikkeling. De posters vormen samen een schatkaart:

Hoofdpersoon op de posters is Aran de Ontdekker. Dit piraatje ontdekt samen met zijn papegaai op eigen wijze de wereld om hem heen. Zijn ontdekkingsreis wordt op zes posters weergegeven. Van iedere poster zijn/worden twee varianten getekend. Op de eerste variant is Aran actief bezig met het motto van de poster. Op de tweede variant is hij aan het ontspannen (slapen, eten, spelen). Op de zes '2e varianten' wordt dus het zevende motto weergegeven.

De zeven motto's zijn:

1. Op De Ontdekking worden wij groot
We staan zelf aan het roer van onze boot
2. Met het eindpunt in zicht
is onze ontdekkingsreis doelgericht
3. Doe eerst de belangrijke taken
Dan heb je daarna tijd voor andere zaken
4. Op De Ontdekking geldt de zin:
Ik ben positief, ik denk win-win
5. Ik luister naar jou met oren, ogen en hoe het voelt
Zo begrijp ik wat jij echt bedoelt
6. Misschien ga je alleen wel heel erg snel
Maar samen kom je verder. Dat weet je toch wel
7. Wissel hard werken af met plezier
Dat is goed en daarom doen we dat hier

6. Dalton in de praktijk

6.1 Dagkleuren

Iedere dag van de week wordt in de hele school aangegeven met een vaste kleur.

Deze kleuren structureren de week voor de kinderen, wat hen helpt om een planning te kunnen maken.

De kleuren hangen in iedere groep van boven naar beneden en omgekeerd aan de muur. Alleen van de betreffende dag is de naam zichtbaar, zodat het kind steeds kan zien welke dag van de week het is. Tevens is onder de naam van de dag een streep geplaatst (lang of kort) om aan te geven of het om een lange of een korte schooldag gaat.

Daarnaast worden de dagkleuren gebruikt bij de administratie van verschillende zaken.

Kleutergroepen

In de ochtendkring wordt besproken welke dag het is en wordt het bordje van de betreffende dag omgedraaid.

Op het takenbord van de kleutergroepen geeft een kind met een gekleurde magneet aan op welke dag hij/zij de taak gemaakt heeft.

Groepen 3 t/m 8

De leerling met de bordtaak op het takenbord zorgt ervoor dat het bordje van de betreffende dag op het bord hangt en past de datum aan.

Op het takenblad geven de kinderen met de dagkleur aan wanneer ze een opdracht gepland hebben en wanneer ze een bepaalde opdracht af hebben gekregen (bovenbouwleerlingen kennen de kleuren).

De dagkleuren zijn:

maandag	rood
dinsdag	oranje
woensdag	geel
donderdag	groen
vrijdag	blauw

De week wordt compleet gemaakt met twee parse dagen, de zaterdag en de zondag.

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	Verantwoordelijkheid nemen voor de eigen planning.
<i>zelfstandigheid</i>	Zelfstandig administreren.
<i>samenwerking</i>	
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	
<i>reflectie</i>	
<i>borging</i>	

6.2 Dagritmepakket / Dagplanning

De **dagkleuren** zorgen door de hele school heen voor een ordening van de week. Daarnaast hanteren we in verschillende groepen aanvullende materialen om de kinderen steun te bieden bij het ordenen van tijd en hun bezigheden.

Kleuters: Dagritmepakket

Een hulpmiddel om de dag voor de kinderen te ordenen is het dagritmepakket.

Dit pakket bestaat uit een aantal kaarten met afbeeldingen die de verschillende activiteiten voorstellen die voor het bewuste dagdeel gepland staan.

Deze activiteiten worden aan het begin van het dagdeel op volgorde neergezet.

Het gebruik van het dagritmepakket brengt ordening en geeft de kleuters rust.

Groep 3-8.

De leerkracht noteert/maakt zichtbaar het dagprogramma op het bord en de leerling beschikt over een weektaak. We willen een voorspelbare omgeving voor de kinderen. Helder is wat we gaan doen en wanneer en welke rol een ieder hierbij heeft (instructie, verwerking, maatjeswerk etc.). Heeft een kind voldoende informatie over: De doelen die behaald moeten worden? Wanneer is er instructie en waarover, moet iedereen mee doen of juist niet, is er sprake van begeleide inoefening of van zelfstandig (ver)werken?

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	De kinderen voelen zich medeverantwoordelijk voor het verloop van de dag. Het stimuleert het taakbesef.
<i>zelfstandigheid</i>	Het dagritmepakket en de dag planning zijn een voorstadium van het leren plannen.
<i>samenwerking</i>	Ook bij het samen plannen van samenwerkingsopdrachten is de weektaak een welkom hulpmiddel.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	Onderwijstijd (zelfstandig werken – instructie)
<i>reflectie</i>	Zelf nakijken
<i>borging</i>	Behalen doelen

6.3 Symbolen

Op verschillende plaatsen in de school worden symbolen gebruikt.

Bijvoorbeeld:

- ❖ **Niet storen / Welkom** - bordjes op de deur van de lokalen en andere ruimtes. Als er in het lokaal activiteiten plaatsvinden waarbij het storend zou zijn als er iemand binnen zou komen, dan komt er Niet Storen op de deur te hangen. Iedereen (kinderen, leerkrachten, ouders, bezoekers) wordt geacht dit te respecteren.

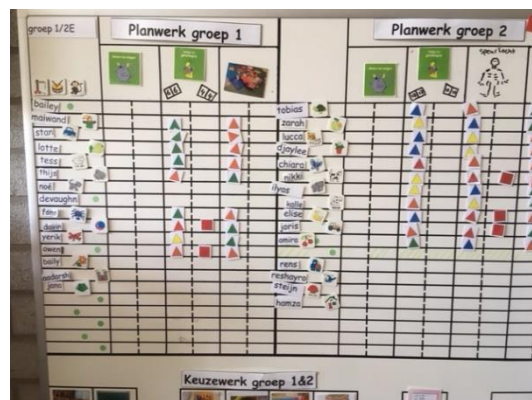
- ❖ **Wc-symbolen** in de groep. Uit het oogpunt van zelfstandigheid, wordt de gang naar de WC geregeld middels symbolen, die per groep kunnen verschillen, maar aan de hand waarvan het kind steeds zelf kan zien of het naar de WC mag. Er gaat slechts één kind per groep naar de WC (met uitzondering van groep 1-2.)

- ❖ **Uitgestelde-aandacht-teken.** Aan het stoplicht dat voor het bord hangt kan het kind zien of het met zijn vraag bij de leerkracht terecht kan of dat het een andere oplossing moet zoeken. Bij het onderwerp uitgestelde aandacht zal hier verder op ingegaan worden. Zie verder hoofdstuk 5.8.

- ❖ Het **plan/keuzebord** bij de kleuters. Kinderen kunnen zelf aan de symbolen op het takenbord zien welke hoeken/activiteiten er nog vrij zijn en maken vervolgens hun keuze. Met hun foto geven ze op dit bord aan wat ze hebben gekozen. Zie verder hoofdstuk 5.5.

- ❖ **Niet-storen-kaartje** op de tafel van het kind.
Samenwerken betekent ook, dat kinderen elkaar om hulp mogen vragen.
Wij besteden in de groepen ook aandacht aan *hoe* je hulp vraagt: vriendelijk en zonder onnodig te storen. Soms mag een kind ook weigeren een ander te helpen, bijvoorbeeld als het zelf bezig is met iets dat de volledige concentratie vereist, of als het zo vaak wordt gevraagd te helpen, dat het eigen werk eronder dreigt te gaan lijden. Ook in dat geval moet het kind leren om vriendelijk "nee" te zeggen.
In de groepen 3 t/m 8 liggen de kaartjes ter beschikking voor de kinderen bij de vragenboog Deze mogen ze op hun tafel leggen op het moment dat ze niet gestoord willen worden. Dit kaartje moet spaarzaam worden gebruikt.

- ❖ **Hand omhoog** als de leerkracht aandacht wil.
Als de leerkracht de aandacht wil van de groep steekt hij/zij de hand omhoog. De leerlingen volgen. Hiermee maak je zichtbaar dat er aandacht wordt gevraagd. Er vindt bij dit gebaar geen verbale ondersteuning plaats. Er wordt gewacht tot de hele klas stil is, hand omhoog heeft en stopt met werken.
- ❖ **Vragenboog (groep 3 t/m 8)**
Ieder kind heeft een kaartje met zijn / haar naam erop, dat het in een vragenboog mag plaatsen als het een vraag heeft en het stoplicht van de leerkracht op rood staat. De leerkracht neemt het initiatief om de kinderen op volgorde van de kaartjes te helpen.

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	Symbolen verschaffen duidelijkheid, zodat het kind verantwoordelijkheid kan nemen voor de eigen keuzes. Daarnaast geven ze ook de mate van vrijheid aan.
<i>zelfstandigheid</i>	Kijkend naar het symbool kan het kind zelfstandig beslissingen nemen, zonder dat iets aan de leerkracht hoeft te worden gevraagd.
<i>samenwerking</i>	Door de symbolen te respecteren, houdt het kind rekening met anderen.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	Niet storen kaartje
<i>reflectie</i>	
<i>borging</i>	

6.4 De taak – de hele dag dalton

Misschien is de taak wel het bekendste element van het daltononderwijs.

Er is in de school een opbouw in het omgaan met de taak. Die opbouw betreft onder andere

- de tijd die aan de taak besteed wordt en de periode die hij beslaat
- de omvang van de taak
- de onderdelen van de taak.

Tijd

De genoemde tijden zijn richtlijnen/gemiddelden. Afhankelijk van de dag en de andere activiteiten in de groep kan dit anders zijn.

Daar komt bij dat de ene groep op dit gebied meer aankan dan de andere. Het is aan de leerkracht om te beoordelen of meer mogelijk is, of minder nodig is.

groep	per dag	per week
1		1.30 uur
2		2.30 uur
3	1.00 uur	5.00 uur
4	1.00 uur	5.00 uur
5	1.30 uur	7.30 uur
6	1.30 uur	7.30 uur
7	2.00 uur	10.00 uur
8	2.00 uur	10.00 uur

Dag/weekoverzicht

Op onze school wordt de taak altijd aangeboden in een dag- of weekoverzicht.

Er is een opbouw, waarbij dit eerst wordt gehanteerd als een aantal dagtaken naast elkaar, en later als een weekoverzicht waarbij kinderen ook verder mogen werken aan zelfstandig te maken opdrachten.

				Projectoverzicht van: Mijn reusje van deze week is:		groep (ID) 12 t/m 25 april	Mijn reusje van deze week is:	
				12 april 2018	13 april 2018	14 april 2018	15 april 2018	16 april 2018
08.00	08.00	08.00	08.00	08.00	08.00	08.00	08.00	08.00
08.15	08.15	08.15	08.15	08.15	08.15	08.15	08.15	08.15
08.30	08.30	08.30	08.30	08.30	08.30	08.30	08.30	08.30
08.45	08.45	08.45	08.45	08.45	08.45	08.45	08.45	08.45
09.00	09.00	09.00	09.00	09.00	09.00	09.00	09.00	09.00
09.15	09.15	09.15	09.15	09.15	09.15	09.15	09.15	09.15
09.30	09.30	09.30	09.30	09.30	09.30	09.30	09.30	09.30
09.45	09.45	09.45	09.45	09.45	09.45	09.45	09.45	09.45
10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00
10.15	10.15	10.15	10.15	10.15	10.15	10.15	10.15	10.15
10.30	10.30	10.30	10.30	10.30	10.30	10.30	10.30	10.30
10.45	10.45	10.45	10.45	10.45	10.45	10.45	10.45	10.45
11.00	11.00	11.00	11.00	11.00	11.00	11.00	11.00	11.00
11.15	11.15	11.15	11.15	11.15	11.15	11.15	11.15	11.15
11.30	11.30	11.30	11.30	11.30	11.30	11.30	11.30	11.30
11.45	11.45	11.45	11.45	11.45	11.45	11.45	11.45	11.45
12.00	12.00	12.00	12.00	12.00	12.00	12.00	12.00	12.00
12.15	12.15	12.15	12.15	12.15	12.15	12.15	12.15	12.15
12.30	12.30	12.30	12.30	12.30	12.30	12.30	12.30	12.30
12.45	12.45	12.45	12.45	12.45	12.45	12.45	12.45	12.45
13.00	13.00	13.00	13.00	13.00	13.00	13.00	13.00	13.00
13.15	13.15	13.15	13.15	13.15	13.15	13.15	13.15	13.15
13.30	13.30	13.30	13.30	13.30	13.30	13.30	13.30	13.30
13.45	13.45	13.45	13.45	13.45	13.45	13.45	13.45	13.45
14.00	14.00	14.00	14.00	14.00	14.00	14.00	14.00	14.00
14.15	14.15	14.15	14.15	14.15	14.15	14.15	14.15	14.15
14.30	14.30	14.30	14.30	14.30	14.30	14.30	14.30	14.30
14.45	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45	14.45
15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00	15.00
15.15	15.15	15.15	15.15	15.15	15.15	15.15	15.15	15.15
15.30	15.30	15.30	15.30	15.30	15.30	15.30	15.30	15.30
15.45	15.45	15.45	15.45	15.45	15.45	15.45	15.45	15.45
16.00	16.00	16.00	16.00	16.00	16.00	16.00	16.00	16.00
16.15	16.15	16.15	16.15	16.15	16.15	16.15	16.15	16.15
16.30	16.30	16.30	16.30	16.30	16.30	16.30	16.30	16.30
16.45	16.45	16.45	16.45	16.45	16.45	16.45	16.45	16.45
17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00	17.00
17.15	17.15	17.15	17.15	17.15	17.15	17.15	17.15	17.15
17.30	17.30	17.30	17.30	17.30	17.30	17.30	17.30	17.30
17.45	17.45	17.45	17.45	17.45	17.45	17.45	17.45	17.45
18.00	18.00	18.00	18.00	18.00	18.00	18.00	18.00	18.00
18.15	18.15	18.15	18.15	18.15	18.15	18.15	18.15	18.15
18.30	18.30	18.30	18.30	18.30	18.30	18.30	18.30	18.30
18.45	18.45	18.45	18.45	18.45	18.45	18.45	18.45	18.45
19.00	19.00	19.00	19.00	19.00	19.00	19.00	19.00	19.00
19.15	19.15	19.15	19.15	19.15	19.15	19.15	19.15	19.15
19.30	19.30	19.30	19.30	19.30	19.30	19.30	19.30	19.30
19.45	19.45	19.45	19.45	19.45	19.45	19.45	19.45	19.45
20.00	20.00	20.00	20.00	20.00	20.00	20.00	20.00	20.00
20.15	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15	20.15
20.30	20.30	20.30	20.30	20.30	20.30	20.30	20.30	20.30
20.45	20.45	20.45	20.45	20.45	20.45	20.45	20.45	20.45
21.00	21.00	21.00	21.00	21.00	21.00	21.00	21.00	21.00
21.15	21.15	21.15	21.15	21.15	21.15	21.15	21.15	21.15
21.30	21.30	21.30	21.30	21.30	21.30	21.30	21.30	21.30
21.45	21.45	21.45	21.45	21.45	21.45	21.45	21.45	21.45
22.00	22.00	22.00	22.00	22.00	22.00	22.00	22.00	22.00
22.15	22.15	22.15	22.15	22.15	22.15	22.15	22.15	22.15
22.30	22.30	22.30	22.30	22.30	22.30	22.30	22.30	22.30
22.45	22.45	22.45	22.45	22.45	22.45	22.45	22.45	22.45
23.00	23.00	23.00	23.00	23.00	23.00	23.00	23.00	23.00
23.15	23.15	23.15	23.15	23.15	23.15	23.15	23.15	23.15
23.30	23.30	23.30	23.30	23.30	23.30	23.30	23.30	23.30
23.45	23.45	23.45	23.45	23.45	23.45	23.45	23.45	23.45
24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00	24.00
24.15	24.15	24.15	24.15	24.15	24.15	24.15	24.15	24.15
24.30	24.30	24.30	24.30	24.30	24.30	24.30	24.30	24.30
24.45	24.45	24.45	24.45	24.45	24.45	24.45	24.45	24.45
25.00	25.00	25.00	25.00	25.00	25.00	25.00	25.00	25.00
25.15	25.15	25.15	25.15	25.15	25.15	25.15	25.15	25.15
25.30	25.30	25.30	25.30	25.30	25.30	25.30	25.30	25.30
25.45	25.45	25.45	25.45	25.45	25.45	25.45	25.45	25.45
26.00	26.00	26.00	26.00	26.00	26.00	26.00	26.00	26.00
26.15	26.15	26.15	26.15	26.15	26.15	26.15	26.15	26.15
26.30	26.30	26.30	26.30	26.30	26.30	26.30	26.30	26.30
26.45	26.45	26.45	26.45	26.45	26.45	26.45	26.45	26.45
27.00	27.00	27.00	27.00	27.00	27.00	27.00	27.00	27.00
27.15	27.15	27.15	27.15	27.15	27.15	27.15	27.15	27.15
27.30	27.30	27.30	27.30	27.30	27.30	27.30	27.30	27.30
27.45	27.45	27.45	27.45	27.45	27.45	27.45	27.45	27.45
28.00	28.00	28.00	28.00	28.00	28.00	28.00	28.00	28.00
28.15	28.15	28.15	28.15	28.15	28.15	28.15	28.15	28.15
28.30	28.30	28.30	28.30	28.30	28.30	28.30	28.30	28.30
28.45	28.45	28.45	28.45	28.45	28.45	28.45	28.45	28.45
29.00	29.00	29.00	29.00	29.00	29.00	29.00	29.00	29.00
29.15	29.15	29.15	29.15	29.15	29.15	29.15	29.15	29.15
29.30	29.30	29.30	29.30	29.30	29.30	29.30	29.30	29.30
29.45	29.45	29.45	29.45	29.45	29.45	29.45	29.45	29.45
30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00	30.00
30.15	30.15	30.15	30.15	30.15	30.15	30.15	30.15	30.15
30.30	30.30	30.30	30.30	30.30	30.30	30.30	30.30	30.30
30.45	30.45	30.45	30.45	30.45	30.45	30.45	30.45	30.45
31.00	31.00	31.00	31.00	31.00	31.00	31.00	31.00	31.00
31.15	31.15	31.15	31.15	31.15	31.15	31.15	31.15	31.15
31.30	31.30	31.30	31.30	31.30	31.30	31.30	31.30	31.30
31.45	31.45	31.45	31.45	31.45	31.45	31.45	31.45	31.45
32.00	32.00	32.00	32.00	32.00	32.00	32.00	32.00	32.00
32.15	32.15	32.15	32.15	32.15	32.15	32.15	32.15	32.15
32.30	32.30	32.30	32.30	32.30	32.30	32.30	32.30	32.30
32.45	32.45	32.45	32.45	32.45	32.45	32.45	32.45	32.45
33.00	33.00	33.00	33.00	33.00	33.00	33.00	33.00	33.00
33.15	33.15	33.15	33.15	33.15	33.15	33.15	33.15	33.15
33.30	33.30	33.30	33.30	33.30	33.30	33.30	33.30	33.30
33.45	33.45	33.45	33.45	33.45	33.45	33.45	33.45	33.45
34.00	34.00	34.00	34.00	34.00	34.00	34.00	34.00	34.00
34.15	34.15	34.15	34.15	34.15	34.15	34.15	34.15	34.15
34.30	34.30	34.30	34.30	34.30	34.30	34.30	34.30	34.30
34.45	34.45	34.45	34.45	34.45	34.45	34.45	34.45	34.45
35.00	35.00	35.00	35.00	35.00	35.00	35.00	35.00	35.00
35.15	35.15	35.15	35.15	35.15	35.15	35.15	35.15	35.15
35.30	35.30	35.30	35.30	35.30	35.30	35.30	35.30	35.30
35.45	35.45	35.45	35.45	35.45	35.45	35.45	35.45	35.45
36.00	36.00	36.00	36.00	36.00	36.00	36.00	36.00	36.00
36.15	36.15	36.15	36.15	36.15	36.15	36.15	36.15	36.15
36.30	36.30	36.30	36.30	36.30	36.30	36.30	36.30	36.30
36.45	36.45	36.45	36.45	36.45	36.45	36.45	36.45	36.45
37.00	37.00	37.00	37.00	37.00	37.00	37.00	37.00	37.00
37.15	37.15	37.15	37.15	37.15	37.15	37.15	37.15	37.15
37.30	37.30	37.30	37.30	37.30	37.30	37.30	37.30	37.30
37.45	37.45	37.45	37.45	37.45	37.45	37.45	37.45	37.45
38.00	38.00	38.00	38.00	38.00	38.00	38.00	38.00	38.00
38.15	38.15	38.15	38.15	38.15	38.15	38.15	38.15	38.15
38.30	38.30	38.30	38.30	38.30	38.30	38.30	38.30	38.30
38.45	38.45	38.45	38.45	38.45	38.45	38.45	38.45	38.45
39.00	39.00	39.00	39.00	39.00	39.00	39.00	39.00	39.00
39.15	39.15	39.15	39.15	39.15	39.15	39.15	39.15	39.15
39.30	39.30	39.30	39.30	39.30	39.30	39.30	39.30	39.30
39.45	39.45	39.45	39.45	39.45	39.45	39.45	39.45	39.45
40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00	40.00
40.15	40.15	40.15	40.15	40.15	40.15	40.15	40.15	

In schema:

groep	Taken	klaar met de (deel)taak,dan
1	Kinderen krijgen naarmate ze zich ontwikkelen 2 à 3 “taken”, die in deze week moeten worden gedaan. De groepsleerkracht heeft aanvankelijk een grote rol bij het leren op zich nemen van deze taakjes. Hiervoor wordt het magnetische takenbord gebruikt. Zie 5.5.	Na de administratie op het takenbord kiest het kind een andere activiteit.
2	Kinderen krijgen 3 à 4 "taken", die in deze week moeten worden gedaan. De rol van de leerkracht wordt steeds kleiner. Kinderen nemen zelf meer verantwoordelijkheid. Hiervoor wordt het magnetische takenbord gebruikt. Zie 5.5.	Na de administratie op het takenbord kiest het kind een andere activiteit.
3	De opdrachten staan voor de hele week genoteerd per vakgebied, maar per dag wordt een planning gemaakt. Na de herfstvakantie kleuren de kinderen op een weekoverzicht de opdracht af.	Als het kind de taak van de dag af heeft, kiest het werk uit de tweede leerlijn (verbreding/verdieping).
4	De opdrachten staan voor de hele week genoteerd per vakgebied, maar per dag wordt er een planning gemaakt.	Als het kind de taak van de dag af heeft, kiest het kind werk uit de tweede leerlijn (verbreding/verdieping).
5	De opdrachten staan per week, per vakgebied genoteerd. De kinderen mogen zelf de volgorde van de opdrachten in de week bepalen, mits de instructie les geweest is. De kinderen plannen zowel de maatjestaken als de individueel te maken taken.	De volgorde waarin de opdrachten worden gemaakt is vrij, mits de instructie les geweest is. Als het kind tijd over heeft, kiest het werk uit de tweede leerlijn (verbreding/verdieping).
6	De opdrachten staan per week, per vakgebied genoteerd. De kinderen mogen zelf de volgorde van de opdrachten in de week bepalen, mits de instructie les geweest is. De kinderen plannen zowel de maatjestaken als de individueel te maken taken.	De volgorde waarin de opdrachten worden gemaakt is vrij, mits de instructie les geweest is. Als het kind tijd over heeft, kiest het werk uit de tweede leerlijn (verbreding/verdieping).
7	De opdrachten staan per week, per vakgebied genoteerd. De kinderen mogen zelf de volgorde van de opdrachten in de week bepalen, mits de instructie les geweest is. De kinderen plannen zowel de maatjestaken als de individueel te maken taken.	De volgorde waarin de opdrachten worden gemaakt is vrij, mits de instructie les geweest is. Als het kind tijd over heeft, kiest het werk uit de tweede leerlijn (verbreding/verdieping).
8	De opdrachten staan per week, per vakgebied genoteerd. De kinderen mogen zelf de volgorde van de opdrachten in de week bepalen, mits de instructie les geweest is. De kinderen plannen zowel de maatjestaken als de individueel te maken taken.	De volgorde waarin de opdrachten worden gemaakt is vrij, mits de instructie les geweest is. Als het kind tijd over heeft, kiest het werk uit de tweede leerlijn (verbreding/verdieping).

De taak loopt voor de groepen 6 t/m 8 van donderdag t/m woensdag.

Omdat de kinderen van de groepen 1 t/m 5 de volgorde van de dagen in de week nog moeten ervaren, loopt de taak in die groepen van maandag t/m vrijdag.

De vakken in de taak

Eigenlijk zijn alle vakken, misschien met uitzondering van bewegingsonderwijs, geschikt om op te nemen in de taak. Uiteraard is niet elke opdracht bruikbaar. Verder is de invulling van de taak ter beoordeling van de groepsleerkracht.

Het kind heeft de keuze om in het weekoverzicht extra stof, levelwerk en keuzewerk in te plannen (voor zover voor hem/haar van toepassing).

Omvang en inhoud van de taak: maatwerk

Hoewel de taak in eerste instantie lijkt op een serie opdrachten die voor alle kinderen van de groep hetzelfde is, is het toch zeker de bedoeling dat er maatwerk wordt geleverd. Wij maken op school gebruik van drie leerwegen (zorg, basis en plus).

Voor het ene kind kan de leerkracht besluiten de taak te verlichten (zorgweg) en voor het andere kind kan hij besluiten om de te gemakkelijke onderdelen te vervangen door moeilijkere (plusweg). Vooral als de niveaus steeds verder uiteen gaan lopen, zal er steeds meer gebruik worden gemaakt van deze mogelijkheid.

In het omgaan met tempo- en niveauverschillen binnen de taak schuilt het vakmanschap van de leerkracht.

Samenwerken in de taak

Omdat samenwerken een belangrijk aspect van het daltononderwijs is, wordt er in vele situaties samengewerkt. Daarom staan er ook in de taak opdrachten waarbij samenwerken noodzakelijk is.

Kleuters:

Via het plan/keuzewerk doen de kinderen regelmatig samenwerkingsopdrachten.

Groep 3:

Ongeveer 1x per dag staat er een samenwerkingsopdracht in de taak.

Groep 4 t/m 8:

In het weekoverzicht worden samenwerkingsopdrachten aangegeven. Deze samenwerkingsopdrachten zijn gevarieerd over de verschillende vakgebieden.

Planning en notatie

Naarmate het kind meer vrijheid krijgt bij het plannen van zijn werkzaamheden, heeft hij/zij ook meer handvatten nodig om dit te kunnen doen. Ook moet voor leerkracht en kind zichtbaar zijn hoe ver hij gevorderd is.

Hiervoor worden de "hulpmiddelen" gebruikt.

1. In de groepen 3 t/m 8 staat de actuele planning van de dag op het bord.
2. Vanaf groep 5 moeten de kinderen hun weektaak plannen. Ze moeten vooraf bepalen wanneer ze de maatjeswerkopdrachten willen doen en ze moeten rekening houden met de gegevens op het weekoverzicht. Ze geven hun planning aan in de dagkleuren, in de zogenaamde **planningshokjes** op de takenlijst op het weekoverzicht.
3. Als een opdracht klaar is, dan wordt dit in de dagkleur afgetekend in een daarvoor bestemd **aftekenhokje**.
Bij de kleuters op het plan/keuzebord met een gekleurde magneet, en vanaf groep 3 door het kleuren van het betreffende vakje op het weekoverzicht.
4. Op het weekoverzicht noteren de kinderen ook, welke activiteiten ze naast de basisstof hebben gedaan.

Evaluatie en beoordeling

Evaluatie/Reflectie

In ontwikkeling.

Lay-out

Naast wat hier boven beschreven is staat er standaard altijd het volgende op:

- de naam van het kind,
- de datum en het weeknummer
- het maatje van de week

We vinden het belangrijk dat we kinderen ook op dit punt voldoende structuur en herkenbaarheid bieden. We streven daarom naar eenheid in de weekoverzichten. De leerkrachten dienen bij de vormgeving hier rekening mee te houden.

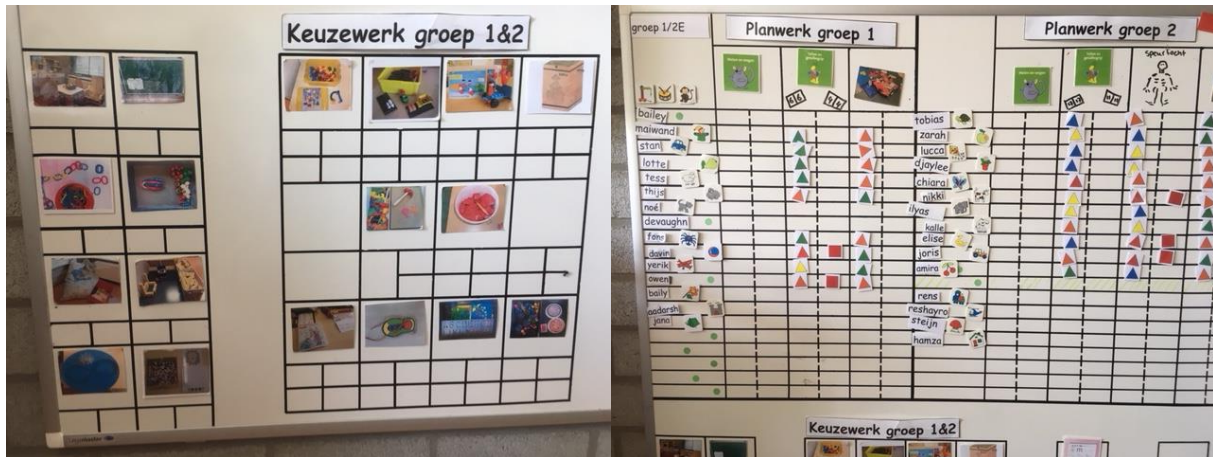
De daltonaspecten binnen het taakwerken zijn legio. We noemen:

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	Vrijheid in de eigen planning en de uitvoering daarvan. Verantwoordelijkheid nemen voor de eigen gemaakte keuzes. Vrijheid om wel of niet de instructie te volgen en de verantwoordelijkheid daarvoor dragen.
<i>zelfstandigheid</i>	Zelfstandig administreren.
<i>samenwerking</i>	Opdrachten in tweetallen of grotere groepen uitvoeren. Onderlinge hulp.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	Zelf plannen.
<i>reflectie</i>	Kritisch het eigen werk evalueren.
<i>borging</i>	

6.5 Takenbord kleuters

In de kleutergroepen (groep 1 en 2) kennen we het plan/keuzebord, hierop worden twee soorten werkjes aangegeven:

1. Keuzewerkjes
2. Planwerkjes

Bij het keuzewerk staat aangegeven aan welke activiteiten en in welke hoeken de kinderen mogen werken.

Bij de planwerkjes staat aangegeven welke taakjes de kinderen verplicht zijn in de loop van de week te doen. Het takenbord heeft de vorm van een tabel met van links naar rechts de taakjes en van boven naar beneden de namen van de kinderen.

Afbeeldingen van de taakjes hangen bovenaan dit bord.

De kinderen kunnen op het bord zien hoeveel kinderen er in de verschillende hoeken mogen werken.

Organisatie

Vanuit de kring mogen de kinderen kiezen.

Zij hebben een magneetje waar hun eigen pictogram op staat. Deze mogen ze op het bord hangen.

Als het kind een planwerkje gaat maken, hangt hij een driehoekje achter de taak. Als het kind de taak af heeft, dan hangt het een vierkantje achter de driehoek.

Is het taakje klaar, dan kiest het kind een ander werkje. Is het werkje niet af dan wordt het symbool werk-in-uitvoering erbij gehangen.

Aan het eind van de week evalueert de leerkracht met de kinderen de gemaakte keuzes.

De taken

De soorten taken zijn heel divers. Bijvoorbeeld werken met ontwikkelingsmateriaal, creatieve opdrachten, of werken in een bepaalde hoek.

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	Door het gebruik van het takenbord wordt het taakbesef van de kleuter geoefend. (Dit gebeurt in de kleutergroepen uiteraard ook op zeer veel andere manieren.) Het kind is er verantwoordelijk voor dat het zijn opdrachten af krijgt. Daarbij heeft het de vrijheid om een opdracht vandaag of op een andere dag te doen.
<i>zelfstandigheid</i>	De keuze wordt in principe zelfstandig gemaakt, al zal het duidelijk zijn dat de leerkracht hierbij vaak nog een handje zal helpen. Het zelfstandig "administreren" d.m.v. de kaartjes en de magneten is voor sommige kleuters best nog wel moeilijk, maar vormt een goede voorbereiding op het werken met een taakblad vanaf groep 3. Het zelfstandig pakken, schoonmaken en opruimen van materialen is een belangrijk element van het werken in de kleutergroepen.
<i>samenwerking</i>	De leerkracht zal bewust zoeken naar samenwerkingsopdrachten. Daarnaast wordt er ook veel aandacht besteed aan het elkaar helpen en het delen van het materiaal.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	Zelf plannen.
<i>reflectie</i>	Standaard aan het eind van de week
<i>borging</i>	Onderbouwdkaart.

6.6 (Zelf-)correctie

Kind of leerkracht

Wij hechten grote waarde aan het zelf corrigeren door de kinderen. Dit geldt zowel voor de opdrachten die binnen de taak worden gedaan als voor opdrachten daarbuiten.

Zelfcorrectie heeft een aantal voordelen:

1. Het kind krijgt meteen feedback op zijn werk. Hij hoeft niet te wachten tot hij het werk pas later terugkrijgt van de leerkracht.
2. Het heeft een duidelijk leereffect, omdat het kind, als het een fout ontdekt, zich meteen zal afvragen hoe deze fout kon ontstaan.
3. Het geeft de kinderen hierdoor een beter inzicht in wat ze kunnen en bij welke zaken ze hulp moeten vragen van de leerkracht.

In de kleutergroepen is materiaal voorhanden dat zelfcorrigerend is. Aangezien dit niet voor alle opdrachten geldt, wordt bij sommige opdrachtjes de bril van de juf gehanteerd. Deze bril zetten de kinderen op en kijken met de ogen van de juf naar het resultaat van hun werk.

Naarmate de kinderen ouder worden is er steeds meer mogelijk ten aanzien van het zelf-corrigeren. In de hogere groepen wordt dit geleidelijk uitgebreid. Het streven is om de kinderen, zo veel als mogelijk is en zo veel als zij aankunnen, zelf te laten corrigeren. Het is ter beoordeling van de groepsleerkracht welk werk geschikt is om door de kinderen te laten corrigeren.

Hierbij gelden de volgende afspraken:

1. Toetsen worden door de leerkracht nagekeken.
2. Regelmatig corrigeert de leerkracht het werk van alle kinderen om goed de vorderingen te kunnen bepalen.
3. De leerkracht neemt steekproeven om te kijken of het corrigeren goed is gebeurd.
4. Ook hier kan "op maat" worden gewerkt. Het ene kind geeft er blijk van al heel zelfstandig en goed te kunnen nakijken, terwijl de ander onzorgvuldig is of liever de antwoorden overschrijft. Dit laatste kind kan minder vrijheid aan en moet meer worden ondersteund en gecontroleerd.
5. Ook andere correctievormen kunnen worden gebruikt, zoals nakijken in tweetallen, leerkracht en kind kijken ieder de helft na, klassikale correctie e.d.

"Corrigeren moet je leren"

Zelf nakijken vraagt een bepaalde houding van de kinderen.

De kinderen moeten zich realiseren dat je je werk nakijkt om er iets van te leren en niet om zoveel mogelijk "krulletjes" in je schrift te hebben.

Als leerkrachten moeten we ons realiseren dat we dit de kinderen moeten leren.

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	Verantwoordelijkheid nemen voor de eigen manier van corrigeren. Hulp / uitleg vragen als je merkt dat er veel fouten zijn gemaakt.
<i>zelfstandigheid</i>	Zelfstandig nakijken.
<i>samenwerking</i>	In de varianten waarbij je elkaar of samen corrigeert.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	
<i>reflectie</i>	Bespreken van het werk.
<i>borging</i>	

6.7 Keuzewerk

Vrijheid betekent niet alleen dat het kind de volgorde binnen de taak mag bepalen, maar ook dat het voor een deel zelf de inhoud van zijn / haar kan leren kiezen.

Keuzewerk/extra werk is:

- een niet-vrijblijvende, educatieve activiteit.
- een vast onderdeel van het weekoverzicht.
- een activiteit die de kinderen zelf mogen kiezen, afhankelijk van hun belangstelling.
- in de kleutergroepen staat keuzewerk op het takenbord.
- keuzewerk is bij voorkeur zelfcorrigerend, al zal de leerkracht ook hierbij volgen wat de leerlingen doen en welke kwaliteit ze leveren.
- ook binnen het keuzewerk zal ernaar gestreefd worden kinderen te laten samenwerken.

Het keuzewerk bestaat op dit moment uit:

- methode-gerelateerde opdrachten
- het voorbereiden van presentaties
- het maken van werkstukken
- kieskasten (in ontwikkeling)
- voorstellen van de leerlingen zelf

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	De kinderen hebben de vrijheid om zelf te kiezen wat ze willen leren. Hun keuze moeten ze ook waarmaken. Ze zijn verantwoordelijk voor de uitvoering.
<i>zelfstandigheid</i>	Het maken van de keuze wordt zelfstandig gemaakt, zonder dat de leerkracht zich daarin mengt. Ook de uitvoering gebeurt zelfstandig. Op verzoek van de leerling zal de leerkracht helpen en suggesties geven.
<i>samenwerking</i>	Sommige opdrachten kunnen alleen samen gedaan worden. Bij andere bestaat de mogelijkheid om ze alleen of samen te doen.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	
<i>reflectie</i>	
<i>borging</i>	

6.8 Uitgestelde aandacht

Met uitgestelde aandacht bedoelen we een periode dat de leerkracht niet meteen beschikbaar is voor vragen en problemen van kinderen. Dat wordt zichtbaar gemaakt door het rode stoplicht. Daarnaast moeten kinderen ook leren om te wachten op hun beurt als ze een hulpvraag hebben (en in die tijd al vast met een andere opdracht aan de slag te gaan).

De twee belangrijkste redenen om te werken met uitgestelde aandacht zijn:

- 1- Het biedt de leerkracht de gelegenheid om met individuele of met kleine groepjes kinderen te werken of observaties te verrichten.
- 2- Kinderen leren in deze periode zelfstandig problemen op te lossen en zijn op elkaar aangewezen voor onderlinge hulp.

Eerst de tafelgroep

Als een kind wordt geconfronteerd met een probleem of een vraag heeft, waarbij het nu niet bij de leerkracht terecht kan, dan zal hij / zij in deze volgorde proberen een oplossing te vinden:

- 1- goed zelf moeten nadenken over mogelijke oplossingen, cq de opdracht eerst goed herlezen
- 2- navraag doen bij de eigen tafelgroep,
- 3- navraag doen bij andere kinderen in de groep of je maatje van de week,
- 4- zich via de vragenboog melden voor hulp bij de leerkracht.

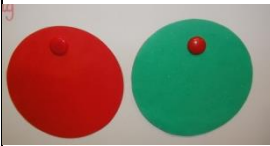
Bij dit alles is het **uiterst belangrijk** dat het kind oplossingen zoekt die anderen zo weinig mogelijk storen.

Kinderen werken zelfstandig.

Dat betekent o.a. dat materialen die de kinderen nodig hebben voor hen beschikbaar zijn en dat zij de vrijheid hebben om eigen oplossingen te bedenken.

Regelmatig zal de leerkracht na afloop van de periode van zelfstandig werken kort met de kinderen evalueren hoe het is gegaan.

Symbolen en hulp in de periode van uitgestelde aandacht:

groep	symbool	organisatie van de hulp door de leerkracht
1/2	rood/groen- <u>bordje</u> in het lokaal 	Het fenomeen "uitgestelde aandacht" wordt hier geleerd en geoefend. De leerkracht heeft in deze tijd de gelegenheid om individuele of groepjes kinderen te helpen (initiatief ligt dus bij de leerkracht), of observeert het proces. Met behulp van een speciale klok zien de leerlingen hoeveel tijd er nog beschikbaar is.
3 t/m 8	rood/groen-bordje voor de klas	 Ieder kind heeft een <u>kaartje</u> met zijn naam erop, dat het in een <u>vragenboog</u> mag plaatsen als het een vraag heeft. Er passen maximaal 5 kaartjes in de vragenboog. Als het stoplicht op <i>rood</i> staat, weten de kinderen dat de leerkracht met andere taken bezig is en dat ze dus een andere oplossing moeten bedenken. Als het stoplicht op <i>groen</i> staat, helpt de leerkracht de kinderen op volgorde van de kaartjes. <i>Het plaatsen van een naamkaartje in de boog dwingt kinderen om na te denken over het belang van hun vraag. Daarom verdient een vragenboog de voorkeur boven het kaartje op de hoek van de tafel leggen als je een vraag aan de leerkracht hebt.</i>

Daltonaspecten	
vrijheid / verantwoordelijkheid	De vrijheid om zelf oplossingen te bedenken voor gerezen problemen. Tevens de verantwoordelijkheid dragen voor de gevolgen daarvan. De vrijheid om hulp te zoeken en te geven.
zelfstandigheid	De hulp van de leerkracht wordt pas gegeven als niet het kind, maar de leerkracht daartoe het initiatief neemt.
samenwerking	Oplossingen door middel van samenwerken worden gestimuleerd.
effectiviteit/doelmatigheid	
reflectie	Bespreken van het werk
borging	

6.9 Samenwerken

Wij vinden het van grote pedagogische waarde dat kinderen sociale vaardigheden opdoen. Het samenwerken is daarom van grote betekenis.

Samenwerken vindt op vele manieren plaats. We noemen:

In het weekoverzicht

Er worden bewust samenwerkingsopdrachten in gezet. In de groepen 3 t/m 8 is elk kind wekelijks gekoppeld aan een ander maatje waarmee hij/zij de samenwerkingsopdrachten maakt.

In de instructielessen

Taal-, reken- en andere methodes doen vaak suggesties voor samenwerkingsopdrachten. De leerkrachten zullen bewust samenwerkingsopdrachten opnemen in hun lesprogramma.

Binnen het bewegingsonderwijs

Werkvormen waarbij samenwerking nodig is. Veel sport- en spelvormen zijn hiervoor geschikt.

Binnen de creatieve vakken

Het maken van groepswerkstukken of in 2-tallen.

Maatjeswerk

Een aantal keer per jaar wordt er groepsdoorbroken (1-8) gewerkt, aan de hand van een thema.

Coöperatief leren

In alle groepen worden vormen van coöperatief leren volgens een afgesproken schema toegepast.

Bij deze werkvormen zal de leerkracht altijd een evaluatie houden over het samenwerkingsproces.

Samen werken

Er is een verschil tussen samenwerken (dit is samen aan een opdracht werken, zoals hierboven omschreven) en samen werken.

Met samen werken bedoelen we dat kinderen weliswaar individueel aan een opdracht werken, maar dat ze wel rekening met elkaar houden en elkaar helpen.

Rekening houden met elkaar houdt in, dat je elkaar niet stoort of afleidt tijdens het werk, maar ook, dat je je verantwoordelijk voelt voor het welzijn van je medeleerlingen en dat je je verantwoordelijk voelt voor de sfeer in de groep en de school als geheel.

Kinderen moeten het normaal vinden dat je elkaar helpt en het is ook normaal dat je hulp vraagt.

We zijn ons ervan bewust dat niet alle kinderen dit uit zichzelf kunnen.

Tijdens het zelfstandig werken zal de leerkracht zich terughoudend opstellen t.o.v. de gebeurtenissen in de groep. Ook probleempjes in de sociale sfeer moeten de kinderen in eerste instantie proberen zelfstandig op te lossen. Dit leren ze o.a. bij de Kanjertraining.

Daltonaspecten	
vrijheid / verantwoordelijkheid	Verantwoordelijkheid nemen voor de fysieke en sociale omgeving. De vrijheid om hulp te zoeken en te geven.
zelfstandigheid	Zelfstandig hulp zoeken en hulp verlenen.
samenwerking	Duidelijk.
effectiviteit/doelmatigheid	
reflectie	Kinderen vertellen hoe het is gegaan + tips en tops
borging	

6.10 Materialen

De inrichting van de klassen moet zo zijn, dat de kinderen alle materialen die zij nodig hebben, zelfstandig kunnen pakken, eventueel weer schoonmaken, en opruimen.

Als een kind bijvoorbeeld een nieuw schrift nodig heeft, dan hoeft het dat niet eerst aan de leerkracht te vragen en materialen als potloden, papier, boeken en scharen hebben ze in hun eigen vak of kunnen ze eenvoudig zelf ophalen.

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	De vrijheid om zonder te vragen materialen te gebruiken die nodig zijn.
<i>zelfstandigheid</i>	Zelf bepalen wat nodig is en dat zelf halen.
<i>samenwerking</i>	Ook een ander moet de spullen weer gebruiken, dus laat het schoon achter, maak niet alles op en overleg over het gebruik van schaarse spullen.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	
<i>reflectie</i>	
<i>borging</i>	

6.11 Werkplekken - deuren open

De kinderen hebben een zekere vrijheid in het kiezen van een werkplek in de school. Op onze school zijn we met elkaar verantwoordelijk voor de klaslokalen en de ruimtes buiten het lokaal. Deuren van de lokalen zijn daarom over het algemeen open. De deur gaat dicht als de klas last heeft van de gang (en dit is niet te voorkomen) of de gang last van de klas (en dit is niet te voorkomen).

Op elk werkplek hangen stemkaarten, deze geven het toegestane geluidsniveau aan.

In een daltonschool zal een kind (moeten) wennen aan een zeker "werkgeruis", maar het kan er ook voor kiezen een rustige werkplek op te zoeken.

Werkplekken in de units

De hele school is daltonruimte. Er zijn ruimtes met verschillende functies: er zijn samenwerkplekken en stilwerkplekken, zowel binnen als buiten de lokalen.

Belangrijkste werkafspraken

De belangrijkste werkafspraken die overal in de school geldt, of je nu in het lokaal zit te werken of ergens anders, luidt:

"Je mag elkaar niet storen."

Daltonaspecten	
vrijheid / verantwoordelijkheid	De vrijheid om zelf de werkplek te bepalen. De verantwoordelijkheid om zijn werk te maken en dus om een gunstige werkplek te kiezen, ligt in principe bij het kind.
zelfstandigheid	Bij het maken van deze keuze moet het kind aanvankelijk met de leerkracht overleggen, maar uiteindelijk maakt het deze keuze zelfstandig.
samenwerking	In het "je mag elkaar niet storen" is één van de belangrijkste aspecten van het samenwerken samengevat.
effectiviteit/doelmatigheid	
reflectie	
borging	

6.12 De kring

In alle groepen wordt in meer of mindere mate gewerkt met een "kring".

Het woord kring kent meerdere betekenissen.

1. een organisatievorm, een opstelling van het meubilair,
2. een werkvorm, een manier van communiceren (hoeft niet altijd in een kringopstelling plaats te vinden)

In de groepen 1-8 kunnen onder andere de volgende kringactiviteiten worden gebruikt: dit-ben-ik-kring, nieuwskring, boekenkring en spreekbeurt.

Enige gedachten over de toepassing van de kring op onze school:

- In de groepen 1 en 2 is de kring een dagelijks terugkomend aspect.
- Naast een vertelkring kunnen er allerlei activiteiten in de kring plaats vinden.
- De "kleine kring" is een effectief middel in alle groepen, waarin kinderen leren met elkaar te communiceren en waarin de leerkracht instructie kan geven aan de kinderen; bijvoorbeeld tijdens het taakwerken. De kleine kring wordt met name toegepast in de onderbouw.

Er wordt naar gestreefd om, daar waar mogelijk, ook kinderen de rol van gespreksleider op zich te laten nemen.

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	Het kind is verantwoordelijk voor het naleven van de kringregels en zo voor de goede sfeer in de groep.
<i>zelfstandigheid</i>	Het voorbereiden van een boekenkring/nieuwskring, spreekbeurt en de dit-ben-ik-kring.
<i>samenwerking</i>	Het is voor het samenwerken van groot belang dat kinderen leren communiceren (duidelijk je gedachten verwoorden en leren luisteren naar elkaar). Deze vaardigheid wordt geoefend in de kring.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	Binnen-/buitenkring
<i>reflectie</i>	Doelen bespreken / elkaar feedback geven (tips en tops)
<i>borging</i>	

6.13 Zorg voor klas, school en schoolomgeving

Verantwoordelijkheid dragen door kinderen, betekent ook, dat zij zorg leren hebben voor hun fysieke omgeving: de klas, de school als geheel en het terrein om de school heen.

Huishoudelijk takenbord

In elke klas hangt een huishoudelijk-takenbord. Op dit takenbord wordt door middel van foto's aangegeven welke taken er uitgevoerd dienen te worden. Onder elke foto kan kort de inhoud van de taak vermeld staan. In de groepen 1 en 2 worden er bij de taak twee foto's van kinderen gehangen in de hogere groepen zijn dat de namen van kinderen. Deze kinderen voeren gedurende een week deze taak uit.

In de school

In de school zijn schoolregels van kracht, waarin ook het netjes houden van de algemene ruimtes is opgenomen. Wij zullen de kinderen erop aanspreken dat ook zij verantwoordelijk zijn voor hun werkomgeving.

Om de school

Samen met de kinderen streven we ernaar om ook de directe omgeving van de school netjes te houden. Regelmatig vragen we kinderen om samen met de leerkracht zwerfvuil te verwijderen.

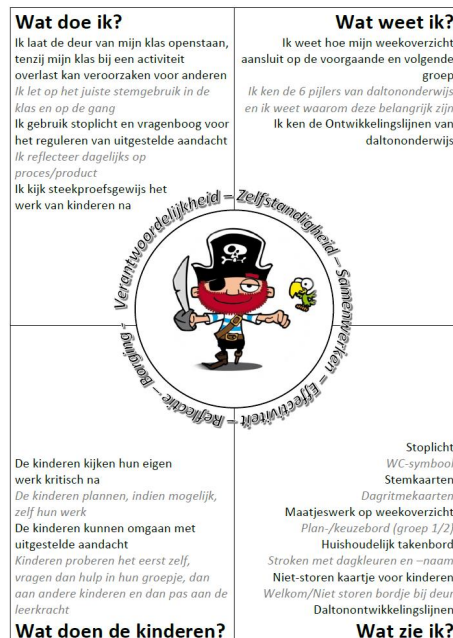
Kinderraad

Sinds 2014 hebben we op De Ontdekking een Kinderraad. Deze raad bestaat uit kinderen van groep 5 t/m 8 die eens per 6 weken overleg hebben met de directie. Zij bespreken hun wensen en maken afspraken bijv. over het omgaan met mobiele telefoons binnen school en regels voor op het plein.

<i>Daltonaspecten</i>	
<i>vrijheid / verantwoordelijkheid</i>	Al deze activiteiten zijn gericht op het stimuleren van het verantwoordelijkheidsgevoel.
<i>zelfstandigheid</i>	Zonder interventie van de leerkracht een taak uitvoeren.
<i>samenwerking</i>	De hier genoemde activiteiten vinden allemaal in groepjes, meestal tweetallen, plaats, zodat er altijd "werkoverleg" nodig zal zijn.
<i>effectiviteit/doelmatigheid</i>	
<i>reflectie</i>	Werken met een taakbewaarder
<i>borging</i>	Werken met een taakbewaarder

7. DaltonDummy

In iedere klassenmap zit een zogenaamde DaltonDummy (De naam van dit blad is geïnspireerd op de boeken '.... voor Dummies'). Op het blad is voor (nieuwe) leerkrachten en invallers in een oogopslag zichtbaar hoe wij praktisch invulling geven aan daltononderwijs op De Ontdekking.

In het midden staat ons nieuwe beeldmerk: Aran de Ontdekker. Aran is een piraat die op zijn ontdekkingstocht door de wereld steeds nieuwe dingen blijft leren.

Het blad is verdeeld in vier kwadranten:

- Wat doe ik?**
 Het gedrag van de leerkracht is zeer belangrijk voor de leerlingen. Meer dan dat ze luisteren naar wat hij/zij zegt, letten ze op wat hij/zij doet. Alleen als jouw gedrag in overeenstemming is met wat je doet, zullen de leerlingen je daarin volgen.
 In dit kwadrant worden enkele dingen benoemd waaraan wij op school waarde hechten en waaraan wij dus een *norm* gesteld hebben.
- Wat doen de kinderen?**
 In dit kwadrant spreken wij een aantal verwachtingen uit die wij van de leerlingen hebben.
Bij deze punten zijn we nog bezig om een leeftijds-/vaardigheidsdifferentiatie aan te brengen. Van leerlingen in groep 3 kunnen we immers niet hetzelfde verwachten als van leerlingen in groep 8.
- Wat zie ik?**
 In dit kwadrant staan de uiterlijke kenmerken van ons daltononderwijs beschreven. Deze kenmerken zijn in iedere groep terug te vinden. Waar in groep 1/2 voornamelijk met een plan-/keuzebord wordt gewerkt, wordt in hogere groepen met een weekoverzicht gewerkt.
 In dit daltonhandboek staat ook vermeld hoe er met deze kenmerken gewerkt wordt.
- Wat weet ik?**
 Dit kwadrant is van toepassing op onze eigen leerkrachten. Wat wordt jij verondersteld te weten? Van de 6 pijlers van het daltononderwijs kan iedere leerkracht vertellen hoe deze pijlers in onze onderwijspraktijk verankerd zijn.
 'De Ontwikkelingslijnen binnen dalton' zijn vorig jaar in ieder lokaal opgehangen. Aan het concretiseren en internaliseren van de termen wordt nog gewerkt.

8. Informatie en Rapportage

Dat onze school een daltonschool is, dragen we uit naar ouders en kinderen, maar bijvoorbeeld ook naar invalleerkrachten.

Voor de **algemene informatie** maken we onder andere gebruik van de volgende middelen:

- informatieavonden van de groepen
- voorlichting aan nieuwe ouders
- de informatiegids
- internetsite
- het schoolplan
- dit daltonhandboek en het leerkrachtenhandboek.

De vaardigheden die kinderen op een daltonschool dienen te ontwikkelen, worden ook gerapporteerd.

Het is ook belangrijk om de kinderen regelmatig te herinneren aan het hoe, maar ook het waarom van de werkwijze op onze school.

Het meest geëigende moment daarvoor is het begin van het schooljaar en de eerste week na de kerstvakantie. Daarnaast zal de groepsleerkracht voortdurend, bijvoorbeeld tijdens een evaluatiemoment, de daltonprincipes onder de aandacht van de kinderen brengen.

Vanaf groep 3 hebben de kinderen een actieve rol bij het rapportgesprek. Samen met de ouders bereiden ze het gesprek voor. Dit gesprek is twee keer per jaar. Vaste thema's in dit gesprek zijn: reflectie, doelmatigheid en borging. Na het gesprek wordt besproken wie bij welke doelstelling een rol heeft (het kind, de school, de ouders).

9. Het dalton-meerjarig-ontwikkelingsplan

Op onze school voelen we de urgentie om te blijven ontwikkelen. Dit is onlosmakelijk verbonden aan dalton. Je hoeft niet ziek te zijn om beter te worden! Op De Ontdekking staat steeds één woord centraal: "eigenaarschap". Eigenaar zijn van je eigen ontwikkeling maakt dat je open staat voor feedback/reflectie. Je voelt je medeverantwoordelijk en betrokken. Van daaruit kom je tot samenwerking en het geven van feedback. Het mag niet zo zijn dat je moet raden naar hetgeen er van jou wordt verwacht. Je weet je doel, je richting en... de norm. Hierdoor ben je in staat om zelfstandig keuzes te maken en met de ander het gesprek aan te gaan. Beter worden door een ander beter te maken. Dalton zit in je hart en op De Ontdekking laten we ons hart spreken. Deuren staan hier open. Is de deur dicht, dan houden we die voor je open als je erdoor wilt. Iedereen telt en wordt gezien. Het klinkt logisch en vanzelfsprekend. Echter Honoré de Balsac (1799-1850) zei het reeds: "Niets verdient meer aandacht, dan de dingen die vanzelfsprekend zijn!" Dalton zit overal en zal dus altijd vragen om onderhoud en blijvende ontwikkeling. Iedere dag weer.

In de versie van dit daltonboek, wordt de stand van zaken beschreven zoals die in 2017 en 2018 van toepassing is. Uiteraard zijn wij als school in ontwikkeling en in dit hoofdstuk benoemen wij dan ook de plannen voor dit jaar en daar waar mogelijk de komende jaren. Ieder jaar zal onder leiding van de daltoncoördinatoren gekeken worden waar we staan als het gaat om onze daltonontwikkeling. Hierbij staan de volgende zaken centraal:

1. Zijn de ontwikkelpunten van het afgelopen jaar voldoende ontwikkeld om dit af te sluiten?
2. Vullen wij als team opnieuw de matrix in om prioriteiten te kunnen stellen of geeft de matrix van afgelopen jaar voldoende houvast voor komend jaar? (meerjarenplanning)
3. Welke scholing is nodig (basis=daltoncertificaat) op individueel niveau, groepsniveau en schoolniveau?
4. Zijn er naast de ontwikkelthema's er ook onderdelen die extra aandacht vragen (onderhoud)?
5. Welke ontwikkelingen zijn er op regio-niveau / landelijk niveau? Zijn er mogelijkheden tot het leren in netwerken?
6. Zijn er wensen?

AD 1: Ontwikkelpunten 2017-2018 – DaltonOntwikkelingsPlan (DOP)

Onder leiding van de daltoncoördinatoren is er samen met het team een prioriteitenlijst gemaakt van ontwikkelpunten. Dit schooljaar staan de volgende zaken centraal:

1. Dalton en Covey aan elkaar koppelen;
2. Nog meer verantwoordelijkheid eigen leerproces bij leerling en leerkracht;
3. Meer inzicht in lange termijn doelen;
4. Reflectie (portfolio – pilot in de kleuterbouw);
5. Pilot 'digitaal portfolio' in de groepen 3;
6. Keuzewerk;
7. Weekoverzicht;

Een deel (1, 4 en 5) van deze ontwikkelpunten is ondergebracht in werkgroepen.

Aan het eind van dit schooljaar presenteren de verschillende groepen de opbrengst. Op basis hiervan wordt bepaald waar we staan en hoe wij verder gaan (*Aanvulling: de pilot 'digitaal portfolio in groep 3' is niet goed van de grond gekomen. Enerzijds doordat het zich moeilijk laat combineren met het digitale rapport dat ook nog gebruikt werd, anderzijds door de beperkingen in het portfolioprogramma*).

Voor de scholing en de invoering van de gewoontes van Covey is een groep collega's geschoold (inspiratieteam). De daltoncoördinatoren maken deel uit van deze groep.

AD2: De matrix

Aan het eind van ieder schooljaar moet er ruimte zijn voor een grondige evaluatie. Waar zijn we mee bezig geweest en wat is de stand van zaken? Dan dient er ook gekeken worden wat er het volgend schooljaar op de agenda komt. De Matrix geeft niet alleen een schooloverzicht, maar ook een overzicht per groep. Hierdoor is het mogelijk om op leerkrachtniveau te vergelijken. Vergelijken met de parallelcollega's, maar ook met de groepen ervoor en erna. De daltoncoördinatoren gaan regelmatig het gesprek aan met de individuele leerkrachten over de stand van zaken. Op teamniveau doen ze dit samen met de directie i.v.m. afstemming van de Dalton- Ontwikkeling-Plan-groepen. De matrix wordt één keer per jaar ingevuld door alle leerkrachten. Niet alleen om in kaart te brengen waar de ontwikkeling zit, maar ook om te kijken of we onze norm moeten en kunnen bijstellen. Is wat we vandaag doen nog goed genoeg voor morgen? De daltoncoördinatoren regelen de afname, maken het overzicht en voeren de discussie over de norm.

AD 3: Daltonscholing

Individuele scholing:

Alle leerkrachten hebben het daltoncertificaat of weten wanneer zij deze moeten halen. Mede door de sterke groei van de school zijn 7 collega's dit schooljaar (2017-2018) gestart met de opleiding en staat voor 8 collega's de scholing gepland voor komend schooljaar (2018-2019). En nog ongeveer 7 collega's voor het schooljaar daarna (2019-2020).

Daltoncoördinatoren:

Binnen het team zijn twee daltoncoördinatoren actief: Stieneke Eykelkamp en Guido Eykelkamp. Deze coördinatoren zorgen, middels het afleggen van klassenbezoeken, voor het bewaken van De Ontdekkingcultuur in het algemeen en de daltoncultuur in het bijzonder. Deze rol zal de komende jaren verder moeten worden vormgegeven. Op dit moment hanteren wij een algemene taakomschrijving voor de daltoncoördinatoren.

Verdieping:

Teamleden hebben de ruimte om zelf ook scholing aan te vragen.

Scholing Dalton – Kanjertraining – Motto's:

Met ingang van september 2018 start een deel van het team met een scholing omtrent het thema 'Eigenaarschap'. In deze training, die verzorgd wordt door CPS, worden daltonwaarden gekoppeld aan de zeven motto's bij onze posters en aan de uitgangspunten van de Kanjertraining.

AD 4 Onderhoud en verbetering:

Weekoverzicht

Iedere leerkracht en groep heeft een bepaalde "eigenheid". Dit kan tot gevolg hebben dat in de loop der tijd de weekplanning steeds verder gaat afwijken van de plannings in de omringende groepen. Het is zaak om jaarlijks met elkaar te bepalen waar de grens ligt als het gaat om deze eigenheid.

Komend schooljaar starten we in de midden- en bovenbouw met een weekoverzicht dat gebaseerd is op een aantal principes:

- Periodeplanning voor leerkracht. Doelen voor de periode zijn zichtbaar in de klas;
- Vooruit-toetsen van alle leerlingen (Rekenen, Spelling en Taal);
- Instructieplanning

We onderzoeken de mogelijkheid (en wenselijkheid) om een weekoverzicht uit te breiden naar een meerwekelijkse planning (bovenbouw).

Er wordt momenteel discussie gevoerd over de rol van het dag/weekoverzicht voor de kinderen, de ruimte die hierbij is voor het taakwerk en de keuzevrijheid voor het moment van werken aan het taakwerk. Is het noodzakelijk om een scheiding aan te brengen tussen de agendafunctie en de planfunctie van het weekoverzicht? Welke rol hebben kinderen, ouders en leerkrachten hierbij? Moeten we niet een overstap maken naar een ELO (elektronische leeromgeving) voor de kinderen waarbij kinderen ook buiten de schooltijden, evt. samen met hun ouders de planning bekijken en evt. veranderen?

We zijn in een fase van verkennen. De daltoncoördinatoren kijken samen met de directie wanneer er op dit gebied meer concrete stappen gezet kunnen worden.

Coöperatief leren

De uitgeteste werkvormen zijn vastgesteld en geïmplementeerd in alle groepen. Nieuwe werkvormen kunnen worden toegevoegd. Elke leerkracht zal uiteindelijk over een breed arsenaal aan werkvormen beschikken en deze kunnen toepassen.

Handelingswijzers

Dit zal altijd in ontwikkeling blijven. Hierbij moeten we ook steeds blijven kijken wat de rol van de nieuwe media hierbij is.

AD 5: Ontwikkelingen in de regio en landelijk

Anderen meenemen in jouw ontwikkeling is een krachtig middel om te komen tot een hoger niveau. Op dit moment wordt er nog te weinig gebruik gemaakt van de scholen uit de eigen regio. Vanuit het dagelijks bestuur willen we dit stimuleren. Eén van de directeuren (Hans van Kooten) maakt deel uit van het regiobestuur Flevoland. Belangrijke taak van dit regiobestuur is dat de daltonscholen in de regio van en met elkaar leren. Op het niveau van de coördinatoren (onder leiding van Hans Wolthuis- Saxion) lukt dit goed. Op het niveau van de directies zijn er wel initiatieven vanuit het bestuur, maar loopt het moeizaam.

De daltoncoördinatoren maken deel uit van een netwerk van coördinatoren. Het delen/ uitwisselen van ervaring en ideeën staat centraal. Vanuit dit netwerk krijgen we de beschikking over materialen die we kunnen gebruiken bij onze eigen ontwikkeling.

AD 6: Wensen

Mediation

We willen kijken of we de leerlingen, die wij daar toe in staat achten, kunnen opleiden tot mediator bij conflicten tussen leerlingen onderling tijdens het buitenspelen.

Social media

Er zijn de afgelopen jaren diverse initiatieven geweest. Jaarlijks nemen we deel aan 'De week van de mediawijsheid'. De snelheid waarmee de ontwikkelingen op dit gebied gaan, maakt dat we hier regelmatig aandacht aan moeten besteden. Hoe gaan we om met de kansen en de bedreigingen? Op welke vaardigheden doen we een beroep? De komende jaren willen we goed onderzoeken hoe het zit met "de vrijheid in gebondenheid".

Kinderraad verder in positie brengen

Met ingang van schooljaar 2013-2014 zijn we gaan werken met een kinderraad. Helder moet zijn welke status deze raad heeft (waar hebben ze invloed op). Helder is dat we willen dat er goed naar kinderen wordt geluisterd. De raad gaat met de directie o.a. het gesprek aan rond de thema's als veiligheid/welbevinden, regels en afspraken, wensen en uiteraard dalton.

Eigenaarschap

Waar willen we naar toe en tot waar willen we gaan? Hoe zit het met zelfsturend leren, de eigen keuzes van leerlingen, de inhoud van de taak en het eigenaarschap?

Er is een poster gemaakt die intensief visualiseert waar dalton voor staat. Deze wordt gebruikt door leerkrachten.

In elke groep hangt deze poster (Ontwikkelingslijnen dalton). We nemen de kinderen mee in het hoe en waarom van de dingen die we doen. Een voorbeeld is de doelenmuur die steeds meer een structurele plek in de school inneemt. Ons punt op de horizon is:

Kinderen kunnen zelfsturend leren. De leerkracht houdt het overzicht en coacht de kinderen. Het is voor ieder kind duidelijk wat er van hem/haar wordt verwacht. Binnen gestelde grenzen kan het kind bepalen hoe het zijn/haar doelen bereikt. Kinderen leren samen.

Borging proeftuintjes

Op De Ontdekking is veel ruimte voor het uitvoeren van experimenten op onderwijskundig of organisatorisch vlak. Aandachtspunt is het evalueren/vastleggen van het uitgevoerde experiment. Op die manier wordt inzichtelijk op welke opgedane ervaringen je verder kunt bouwen.

10. Bijlagen

Dit hoofdstuk bevat de volgende bijlagen (in de digitale versie van het handboek zijn deze bijlagen toegevoegd aan de map “Daltonhandboek (2018)”):

1. Rollen en taken van de daltoncoördinatoren
2. Schema coöperatieve werkvormen.

Bijlagen in het kader van de daltonontwikkeling:

3. Kijkwijzer De Ontdekking
4. Matrix (verzamellijst Kijkwijzer)
5. Verslag daltoncursisten 2017-2018
6. DaltonDummy met beschrijving voor leerkrachten
7. Ontwikkelingslijnen binnen Dalton
8. The Big Picture (alleen als digitale bijlage beschikbaar).

Bijlage 1 - Rollen en taken van de daltoncoördinator**Algemeen:**

De daltoncoördinator is de eerst aanspreekbare persoon voor alle zaken die betrekking hebben op daltononderwijs. Daarbij valt te denken aan klassenmanagement en doorgaande lijnen voor samenwerken, zelfstandigheid en vrijheid/verantwoordelijkheid.

Hij/zij zorgt samen met de directie voor de organisatorische aansturing van alle daltonaspecten, welke het functioneren van de school aangaan en verbeteren.

Tevens draagt de daltoncoördinator mede zorg voor de pedagogische en onderwijsinhoudelijke voortgang ten aanzien van de onderlinge afstemming tussen alle groepen.

Positie in de organisatie:

- De daltoncoördinator is een leerkracht met een speciale taak; met een benoeming in schaal LB.
- De daltoncoördinator wordt aangestuurd door de directie.

Bevoegdheden en taken:

- De daltoncoördinator heeft de bevoegdheid om een extra daltonvergadering buiten het vastgestelde vergaderrooster uit te schrijven; e.e.a. in overleg met de directie.
- De daltoncoördinator bewaakt het daltongedachtengoed: hij/zij ontwikkelt en borgt de daltonkwaliteit en –kenmerken van het onderwijs; de doorgaande lijnen binnen de school, ook bij wisselingen van personeel.
- De daltoncoördinator schrijft het daltonhandboek en herzielt dit minimaal 1 keer per jaar.
- De daltoncoördinator coacht/begeleidt nieuwe collega's en enthousiasmeert zittende collega's in het kader van dalton.
- De daltoncoördinator brengt klassenbezoeken en voert klassenconsultaties uit in het kader van dalton.
- De daltoncoördinator ontplooit initiatieven om samen verbeterdoelen vast te stellen, onder andere naar aanleiding van de visitatieadviezen, maar ook op basis van nieuwe inzichten in de literatuur, nieuwe ontwikkelingen elders, een periodieke sterktezwakteanalyse.
- De daltoncoördinator brengt nieuwe kennis in het team in, onderzoekt welke scholingen voor het team wenselijk zijn en verzorgt eventueel zelf of met collega's een jaarlijkse daltonstudiedag.
- De daltoncoördinator bereidt daltonvergaderingen voor en zit deze voor.
- De daltoncoördinator onderhoudt contact de Nederlandse Daltonvereniging en andere daltonscholen in de regio.

Bijlage 2 – Schema coöperatieve werkvormen

In de tabel zijn de CL-vormen te zien die per bouw tot het standaardpakket behoren. De uitwerking van de werkvormen is te vinden in het boekje ‘Werkvormen Coöperatief Leren’ (Digitale bijlage).

Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
Binnen/buitenkring - Klasbouwer - Beheersing - Informatie-uitwisseling	Binnen/buitenkring - Klasbouwer - Beheersing - Informatie-uitwisseling	Binnen/buitenkring - Klasbouwer - Beheersing - Informatie-uitwisseling
Mix-Bevries-Koppel* - Klasbouwer - Beheersing	Mix-Bevries-Groep - Klasbouwer - Beheersing	Zoek iemand die - Klasbouwer - Beheersing
Beurt op Tijd Communicatie	Genummerde koppen bij elkaar Beheersing	Genummerde koppen bij elkaar Beheersing
Denk-Tweetal-Vertel Denkvaardigheid		
Tweetal-Check Beheersing	Tweetal-Check Beheersing	Tweetal-Check Beheersing
Naast deze vormen komen verschillende vormen van de placemat voor. Placemat is echter geen CL-vorm, maar een hulpmiddel bij bijvoorbeeld Team Woordveld.		

* Mix-Bevries-Koppel is een variant op Mix-Bevries-Groep

Bijlage 3 – Kijkwijzer De Ontdekking

Deze Kijkwijzer wordt aan het eind van ieder schooljaar ingevuld. De resultaten zijn input voor de gesprekken tussen daltoncoördinatoren en directie en studiedagen.

De blauw-gemarkeerde items worden ook door leerkrachten van groep 1/2 ingevuld. Staat in de blauwe markering 1/2, dan wordt dat item alleen door de leerkrachten van groep 1/2 ingevuld.

Van de (gegroepeerde) items met een gele markering kan er maar één met 'Ja' beantwoord worden. Bij de andere items wordt 'Nee' ingevuld.

ZELFSTANDIGHEID

Leerkracht		Ja/Nee
	De dagen van de week, aangegeven met de dagkleur, zijn zichtbaar in de klas	
	De dagplanning is zichtbaar in de klas	
	De weekplanning is zichtbaar in de klas	
	Er is een vaste nakijkplek in de klas	
	Het stoplicht wordt gebruikt in combinatie met een timer	
	De vragenboog staat op een toegankelijke plek	
	Er is voldoende zelfcorrigerend materiaal aanwezig	
	Alle materialen die leerlingen nodig (kunnen) hebben, hebben een vaste, goed bereikbare plek in de klas	
1/2	Op het plan-/keuzebord wordt gebruik gemaakt van duidelijke afbeeldingen	
	Er zijn in en buiten de klas verschillende soorten werkplekken beschikbaar (bijv. stilwerkplek, samenwerkplek)	
	Op het weekoverzicht is zichtbaar welke tijd de leerlingen kunnen besteden aan zelfstandig werken	
	Het wanneer en de inhoud van instructiemomenten is zichtbaar	
	De leerkracht bepaalt het doel, de tijd en de werkwijze voor alle leerlingen	
	De leerkracht bepaalt het doel waaraan alle leerlingen werken, maar leerlingen hebben de vrijheid om de manier en volgorde te bepalen	
	De leerkracht en leerling bepalen samen doel, tijd en werkwijze	
	De leerkracht geeft ruimte aan de leerlingen om eigen doelen te bepalen (en ook de benodigde tijd en werkwijze)	

Leerling		Ja/Nee
1/2	De (oudste) kleuters plannen mbv het plan-/keuzebord	
	De leerling vult zelf de planning van taakwerk in	
	De leerling kleurt gemaakt werk op het weekoverzicht af met de kleur van de dag (groep 1/2: ~ hangt een kleurkaartje op het plan-/keuzebord)	
	De leerling pakt zelfstandig benodigde hulpmiddelen en materialen	
	De leerling hanteert de juiste stappen als hij hulp nodig heeft (nogmaals lezen - buur - 'expert' - leerkracht)	
	De leerling gebruikt, indien nodig, het niet-storenkaartje op de juiste manier	
	De leerling kiest een geschikte werkplek	
	De leerling kijkt zijn eigen werk kritisch na (indien mogelijk)	

VERANTWOORDELIJKHEID

Leerkracht		Ja/Nee
☐	De stemkaarten in de klas worden op de juiste manier gebruikt	
☐	In de klas wordt een huishoudelijk-takenbord gebruikt	

Leerling		Ja/Nee
☐	De leerling gebruikt op school het juiste stemvolume	
☐	De leerling heeft iedere week een taak op het huishoudelijk-takenbord	

SAMENWERKING

Leerkracht		Ja/Nee
☐	De leerkracht organiseert wekelijks samenwerkopdrachten	
☐	In de klas is het overzicht van maatjes zichtbaar	

Leerling		Ja/Nee
☐	Nieuwe leerlingen krijgen een mentor die hen wegwijs maakt	
☐	In de klas oefenen de leerlingen vooral met samenwerken	
☐	In de klas zijn leerlingen vooral bezig met samen leren	
☐	In de klas wordt vooral samengewerkt mbv coöperatieve werkvormen	
☐	In de klas leren leerlingen vooral door interactief afhankelijk leren	

REFLECTIE

Leerkracht		Ja/Nee
☐	De leerkracht reflecteert wekelijks met de groep (proces en/of product)	
☐	De leerkracht reflecteert dagelijks met de groep (proces en/of product)	

Leerling		Ja/Nee
☐	De leerling reflecteert op eigen werk mbv de 'juffenbril'	
☐	De leerling reflecteert op het 'doel van de week'	
☐	De leerling reflecteert op eigen handelen en resultaat	
De leerling stelt persoonlijke doelen		

EFFECTIVITEIT/DOELMATIGHEID

Leerkracht		Ja/Nee
☐	Klassikale instructiemomenten zijn kort en effectief	
☐	Instructies worden gegeven volgens het ADIM-model	
☐	De doelen van lessen zijn zichtbaar	
☐	Er wordt, waar mogelijk, gedifferentieerd op 3 niveaus	
☐	Er wordt gebruik gemaakt van een instructietafel	
☐	Overgangsmomenten in en na een les verlopen vlot	

Leerlingen		Ja/Nee
☐	De leerling weet wat het doel van de les/activiteit is	

Bijlage 5 – Verslag daltoncursisten 2017 - 2018

Afgelopen schooljaar heeft een aantal collega's bij Saxion de daltonscholing gevolgd. Aan het eind hebben ze zowel binnen hun scholingsgroep als binnen het team van De Ontdekking hun bevindingen gepresenteerd:

Daltonontwikkelingsplan 2017-2018

Verslag opbrengst DOP in miniportfolio

Aan het begin van dit schooljaar zijn we gestart met de daltoncursus en al na de eerste bijeenkomst bleek dat er idee was voor het DOP. Een idee dat we na een gesprek met onze directeuren al gauw moesten, en niet onbelangrijk, *wilden* laten varen. Daar wij instaken op het (her)ontwikkelen van een product (lees: weekoverzicht) moesten we ons richten op het in gang zetten van een proces. Gedachte was dat het werken met/vanuit doelen meer centraal moest komen te staan binnen onze school. Een omslag in ons denken, en dat van de rest van het team, was nodig.

Vreemd is het niet dat we besloten om aan de slag te gaan met het werken met/vanuit doelen. Het is een essentieel element van effectief onderwijs (Berends & Demmer, 2013). Leerlingen moeten iets niet doen omdat het moet, maar omdat zij weten waartoe het dient, aldus Berends en Wolthuis (2014). Het gaat erom dat leerlingen op een daltonschool als de onze zowel over de doelen als de wijze waarop die doelen bereikt worden eigenaar zijn. Een mooi streven waarbij wij ons ervan bewust zijn dat dit een proces is dat niet in één-twee-drie te realiseren is.

Eigenaarschap is een breed begrip dat bestaat uit vier componenten, te weten:

- **eigen doelen stellen:** leerlingen moeten binnen het methodedoel dat de leerkracht stelt ruimte krijgen om eigen doelen te kunnen stellen;
- **zelfevaluatie:** leerlingen moeten voor zichzelf in staat worden gesteld om te evalueren op hun eigen leerproces;
- **zelfmonitoring:** leerlingen moeten hun eigen resultaten op een duidelijke, meetbare manier bij kunnen houden;
- **zelfinstructie:** leerlingen moeten zelf kunnen aangeven welke instructie zij nodig hebben en/of dat zij een bepaald doel al beheersen (JSW, 2018).

Componenten waarmee we iets zullen moeten om ervoor te zorgen dat leerlingen de verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces leren dragen.

Aansluitend hierop is het nodig om in te gaan op dat wat zelfsturend leren inhoudt. Sins (2014) is van mening dat leerlingen al vanaf de start van hun onderwijs carrière in het basisonderwijs bewust moeten worden gemaakt van de leerstrategieën die bijdragen aan het bereiken van (leer)doelen en dat leerlingen moeten leren daar kritisch op te reflecteren om hun leren uiteindelijk zelf aan te kunnen sturen. Het blijkt dat zelfsturend leren niet alleen cruciaal is voor het bevorderen van de leerprestatie en motivatie van leerlingen, maar het wordt tevens genoemd als sleutelcompetentie voor levenslang leren.

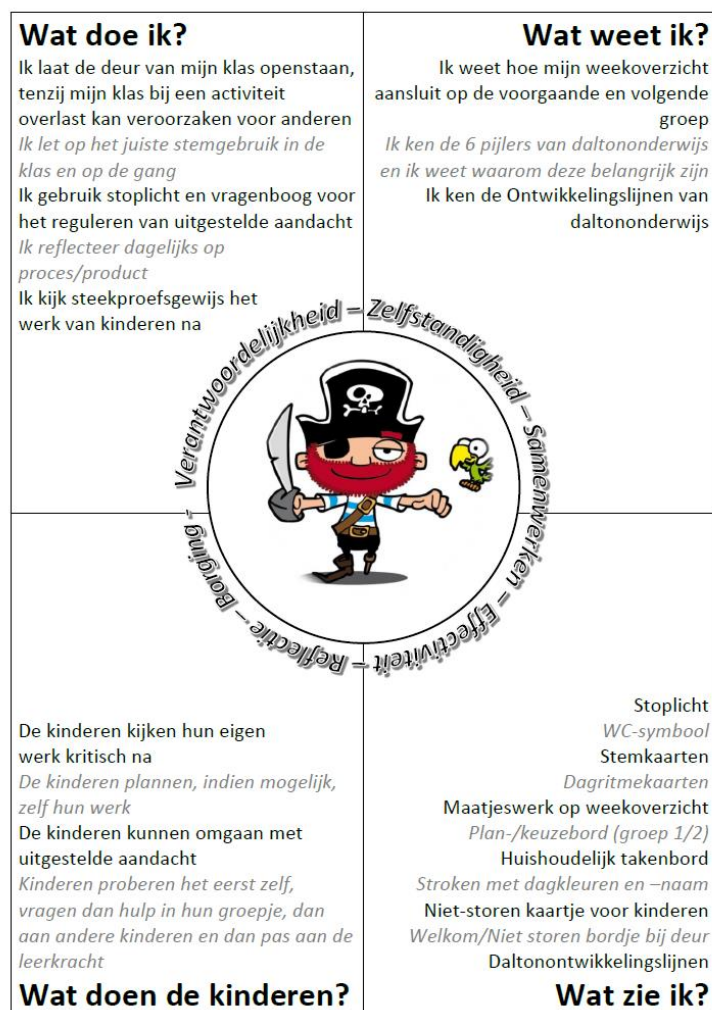
Door Sins worden de drie fasen van het cyclische proces van zelfsturend leren beschreven, te weten:

- de *voorbereidingsfase* waarbij de planning van belang is,
- de *uitvoeringsfase* waarbij het monitoren en reguleren van het leerproces centraal staan en
- de *afrondingsfase* die gericht is op de evaluatie. Het is aan ons als leerkrachten om dit cyclische proces in goede banen te (bege)leiden.

Voorgaande heeft raakvlakken met het gedachtegoed van Stephen Covey waar binnen onze school aandacht voor is. Buitenhuis en Verbeek (2014) leggen uit dat hij zeven gewoonten beschrijft die leiden tot anders denken en anders doen. Het gaat bij deze gewoonten over het bereiken van persoonlijke en interpersoonlijke effectiviteit van binnen naar buiten. De gewoonten kunnen worden gezien als praktische handvatten die leiden tot zelfbewustzijn en zelfmanagement. Om meer grip te krijgen op de eigen keuzes en te werken aan jezelf kunnen de eerste drie gewoonten worden ingezet; ze dragen bij aan persoonlijke groei. In de afbeelding (bijlage 1) is te zien dat met name de eerste drie gewoonten aansluiten bij dat wat we binnen dit proces voor ogen hebben.

Het moge duidelijk zijn dat het van belang was om onze collega's mee te nemen in dit alles. Hoewel onze DOP-groep vanuit de meeste parallelgroepen vertegenwoordigd wordt, is het een bewuste keuze geweest om de collega's mee te laten denken. Enerzijds om een beeld te krijgen van de manier waarop er wordt gewerkt, anderzijds om draagvlak te creëren. Doel was immers om de collega's mee te krijgen zodat zij tevens gingen inzien welke meerwaarde het heeft om met/vanuit doelen te werken. Het sluit aan bij dat waar Berends en Wolthuis (2014) het over hebben. Zij stellen dat het nodig is om van leerkrachten te vragen creatief te denken en handelen. Juist dit is wat we als DOP-groep voor ogen hadden. Het was niet de bedoeling om de collega's op te leggen wat zij moesten doen, maar hen te stimuleren om te denken in kansen en mogelijkheden. Hieronder wordt duidelijk tot welke resultaten dit heeft geleid.

Bij de aanvang van dit DOP hebben we onze collega's geïnformeerd over onze plannen en tegelijkertijd zelf aan het denken gezet door hen te vragen waar zij op dat moment stonden in het werken met/vanuit doelen. Een aantal maanden later hebben we de verschillende parallelgroepen wederom gevraagd om er met elkaar over in gesprek te gaan. Daaruit bleek dat er in een korte periode een heleboel is gebeurd. Van al deze bijeenkomsten hebben we voor onszelf samenvattingen gemaakt om overzicht te creëren. Tot slot dient opgemerkt te worden dat er nog een bijeenkomst in het verschiet ligt. Aan het eind van dit schooljaar delen de collega's hun successen met elkaar omtrent het werken met/vanuit doelen tijdens een presentatiemarkt. Zo zullen de groepen die dit schooljaar zijn gestart zijn met een doelenbord voor de leerlingen deze naar verwachting tonen.

Bijlage 6 – DaltonDummy met beschrijving voor de leerkrachten**Wat doe ik?**

- Op De Ontdekking voeren wij een open-deurbeleid: de deur van je lokaal is open, tenzij je in de klas een activiteit doet waaraan de leerlingen met volle concentratie moeten kunnen werken (bijv. toetsmomenten) of wanneer je in de klas juist een activiteit doet waarmee je leerlingen die op de gang of in andere lokalen werken zou kunnen storen. De achterliggende gedachte van de open deuren is dat men zich welkom mag voelen op onze school. Daarnaast leren de leerlingen rekening te houden met anderen.
- Leerkrachten hebben een voorbeeldfunctie: ook zij gebruiken dus op de gang een 3-stem (fluisteren/zachtjes praten). In de lokalen is het doel om de stemkaarten overbodig te maken: leerlingen en leerkrachten moeten in iedere situatie weten/aanvoelen welke stem daarbij gebruikt moet worden. Daarom hebben we dit jaar ook een nieuwe stemkaart ingevoerd: de 0 - 12 stem.
- Als leerlingen hulp nodig hebben, dienen ze een aantal stappen te volgen: eerst zelf de opdracht nog een goed lezen/bekijken, dan hulp vragen in het tafelgroepje, dan aan een andere leerling in de klas en tot slot pas aan de leerkracht. Hulp vragen aan de leerkracht gebeurt middels het plaatsen van een naamkaartje in de vragenboog. Hiermee is bewust een fysieke drempel opgeworpen voor de leerling: heb ik wel echt hulp nodig of kan ik het ook zelf oplossen? Het stoplicht heeft een rode en een groene kant: als de rode kant zichtbaar is, weten de leerlingen dat de leerkracht voor hen niet beschikbaar is. Ze kunnen eventueel wel hun

naamkaartje vast in de vragenboog zetten. Bij het rode stoplicht is meestal ook een timer zichtbaar zodat leerlingen kunnen zien wanneer de leerkracht weer beschikbaar zal zijn. Is de groene kant van het stoplicht zichtbaar, dan is de leerkracht wel beschikbaar (maar zullen vragen van leerlingen nog steeds in volgorde van de naamkaartjes beantwoord worden).

- Iedere dag zijn er reflectiemomenten: soms op product, maar vaak (ook) op proces. De bedoeling is dat zowel leerkracht als leerlingen leren hoe dingen beter kunnen.
- De leerlingen kijken in principe zelf hun werk na (leerkrachten voeren wel steekproeven uit). De bedoeling van zelf-nakijken moet wel goed uitgelegd worden aan leerlingen. Dit is nog wel een aandachtspunt.

Wat doen de kinderen?

- Als leerlingen hun eigen werk (of dat van andere leerlingen) nakijken, verwachten wij van ze dat ze hun fouten verbeteren en bij onduidelijkheden om hulp vragen. De realiteit is dat leerlingen nog te vaak krullen zetten bij werk dat door de leerkrachten als ondermaats wordt gezien.
- Leerlingen plannen wanneer mogelijk zelf hun instructies en verwerkingen in. Door leerlingen te leren hoe ze dit moeten doen, bevorderen we ook het eigenaarschap en de zelfstandigheid.
- Omgaan met uitgestelde aandacht: we leren kinderen dat ze niet op ieder moment van de dag hulp kunnen krijgen. Belangrijk is dat ze leren waar ze die hulp wèl kunnen krijgen en/of wat ze gaan doen als ze niet verder kunnen met een opdracht.

Wat zie ik?

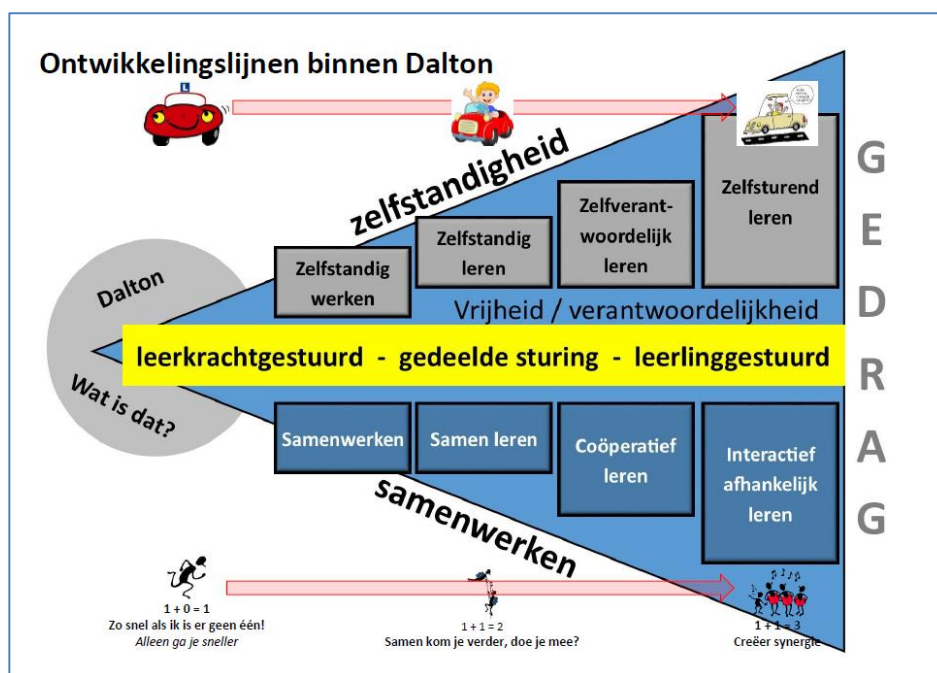
- We willen herkenbaar zijn als daltonschool. Daar hoort een aantal zaken bij. In iedere klas zijn de genoemde zaken aanwezig.

Wat weet ik?

- Hier wordt het theoretisch kader van leerkrachten en onderwijsassistenten beschreven. Wat wordt je verondersteld te weten?

Bijlage 7 – Ontwikkelingslijnen binnen Dalton

De poster ‘Ontwikkelingslijnen binnen Dalton’ hangt in ieder lokaal als geheugensteun voor alle leerkrachten: waar werken wij naar toe?

Bovenaan de posters staan drie auto's die de verschillende vormen van sturing (Hoe kom ik bij mijn doel?) symboliseren:

- De eerste auto is een lesauto. De instructeur bepaalt nog wat er gebeurt, welke kant je opgaat. Je volgt de opgegeven route, eigen initiatief ontbreekt volledig.
- De tweede auto is een 'normale' auto. Met behulp van een navigatiesysteem (de leerkracht) kun je op de bestemming aankomen. Je volgt de aanwijzingen die je krijgt, maar hebt wel een zekere ruimte om eigen keuzes te maken. Het navigatiesysteem reageert daar op door een alternatieve route aan te bieden.
- De derde auto is een zelfsturende auto. Deze auto kan op basis van eigen waarneming/inschatting de juiste keuzes maken om bij het einddoel aan te komen.

Aan de onderkant wordt in drie tekeningen de groei in samenwerkingsvormen uitgebeeld. Van alleen werken naar samenwerken (we doen beiden dezelfde taak en vergelijken resultaten) naar synergie: we maken gebruik van elkaars talenten. Dat levert meer op dan de som der delen.

ONTWIKKELINGSLIJN VRIJHEID/VERANTWOORDELIJKHEID

Leerkrachtgestuurd

Mijn juf/meester bepaalt wat ik ga leren, hoe ik dat ga leren, wat ik moet doen en de tijd die ik mag gebruiken.

Het einddoel is voor alle leerlingen hetzelfde. De voorkennis en benodigde vaardigheden zijn verondersteld aanwezig bij alle leerlingen. Is dat niet het geval, dan is dat pech en/of hun eigen schuld.

Gedeelde sturing

De juf/meester legt mij uit wat het doel is. Ik bepaal daarna zelf hoe ik dit doel kan halen. De juf/meester helpt mij verder als dat nodig is.

De leerkracht stuurt in het begin, gaat daarna over tot coachen. Leerlingen hebben ruimte om op hun eigen manier het doel te halen.

Leerlinggestuurd

Ik kies mijn eigen doelen. Ik maak mijn eigen planning en bepaal dus ook zelf hoe lang ik aan de doelen werk. Ik kan aan de juf/meester uitleggen aan welke doelen ik ga werken, hoe ik dat ga doen en wanneer ik klaar ben.

De leerling neemt de verantwoordelijkheid. Daarvoor heeft hij voldoende autonomie nodig in de uitwerking. De eindstreep is niet voor alle leerlingen hetzelfde. Een krachtige leeromgeving (met voldoende middelen: ICT, boeken, ruimte, etc) moet aanwezig zijn.

ONTWIKKELINGSLIJN ZELFSTANDIGHEID

Zelfstandig werken

Ik kan werken met uitgestelde aandacht: als het stoplicht op rood staat, stoor ik juf/meester niet. Ik kan wel mijn naamkaartje in de vragenboog zetten.

Ik ben bezig met het maken van door de juf/meester opgegeven taken.

Zelfstandig leren

Ik ben zelf verantwoordelijk voor de manier waarop ik mijn taken indeel en hoe ik de lesdoelen haal. De juf/meester bepaalt aan welke doelen ik werk.

Zelfverantwoordelijk leren

Ik leer om mijn eigen doelen vast te stellen en ik maak keuzes over hoe ik deze doelen wil bereiken. Wat ik moet leren wordt voor een groot deel door de juf/meester bepaald.

Zelfsturend leren

Ik bepaal zelf de inhoud en de manier waarop ik werk. Ik mag initiatieven nemen die noodzakelijk zijn voor mijn leren.

ONTWIKKELINGSLIJN SAMENWERKEN

Samenwerken

Ik leer samenwerken met anderen: ik leer luisteren naar een ander en te reageren op wat hij zegt/doet. We werken aan dezelfde taak, die door de juf/meester opgegeven is.

Samen leren

Ik leer van en met een maatje. De juf/meester geeft ons een opdracht. Die maken we eerst alleen en daarna gaan we vergelijken. We kunnen daarna allebei vertellen wat ons antwoord is (en waarom). Aan het eind van de samenwerkingsopdracht weten/kunnen we hetzelfde.

Coöperatief leren

We leren in groepjes (met en van elkaar). We helpen anderen, in en buiten ons groepje (d.m.v. experts) met leren. Zo maken we elkaar sterker/beter. Aan het eind van de samenwerkopdracht weten/kunnen we allemaal hetzelfde.

Interactief afhankelijk leren

Ik weet wat mijn sterke en zwakke punten zijn. Ik kies ervoor om samen te werken met anderen. We maken gebruik van elkaars talenten om samen verder te komen: Alleen ga je sneller, samen kom je verder. Aan het eind van de samenwerkopdracht hoeven onze kennis en vaardigheden niet hetzelfde te zijn.